

ยุทธศาสตร์ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

(พ.ศ. 2560 - 2564)

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

เมษายน 2560

ยุทธศาสตร์

การพัฒนากษตรอินทรีย์แห่งชาติ

(พ.ศ. 2560 - 2564)

คณะกรรมการพัฒนากษตรอินทรีย์แห่งชาติ

เมษายน 2560

เกษตรอินทรีย์เป็นแนวทางการผลิตที่ให้ความสำคัญกับคุณภาพและความปลอดภัยอาหารของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งผู้ผลิต ผู้บริโภค รวมทั้งการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับกระแสโลกในปัจจุบัน รัฐบาลได้เห็นความสำคัญในการผลักดันเรื่องนี้ โดยคณะรัฐมนตรีมีมติมอบหมายให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลัก ในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อเป็นกรอบในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยต่อเนื่องจากแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติได้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อจัดทำยุทธศาสตร์ฯ ที่มีความสอดคล้องกับกรอบทิศทางการพัฒนาที่สำคัญ อาทิ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ในการสร้างการเติบโตบนคุณภาพชีวิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และการสร้างความสามารถในการแข่งขัน เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs) เรื่อง ยุติความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารและยกระดับโภชนาการและส่งเสริมเกษตรกรรมที่ยั่งยืนขององค์การสหประชาชาติ รวมถึงยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ 20 ปี เกี่ยวกับการสร้างความเข้มแข็งให้เกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และการบริหารจัดการทรัพยากรการเกษตรและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุลและยั่งยืน

การจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 ได้ผ่านกระบวนการมีส่วนร่วมรับฟังความคิดเห็นจากผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศึกษา ใน 4 ภูมิภาค (ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคใต้ และภาคกลาง) ก่อนนำเสนอคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบยุทธศาสตร์ฯ เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม 2559 และให้นำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี

คณะรัฐมนตรีมีมติเห็นชอบยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 เมื่อวันที่ 11 เมษายน 2560 ทั้งนี้ ในกระบวนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติ ได้มีการจัดตั้งกลไกการขับเคลื่อนทั้งระดับชาติ และระดับจังหวัด โดยต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม ภาคการศึกษา เกษตรกรและผู้บริโภค เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายการเพิ่มพื้นที่และจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ เพิ่มสัดส่วนตลาดเกษตรอินทรีย์ ภายในประเทศ รวมทั้งยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน นำไปสู่การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ตามวิสัยทัศน์ “ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาค ด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้า และการบริการเกษตรอินทรีย์ ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล” ต่อไป

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ
เมษายน 2560

สรุปสำหรับผู้บริหาร

สาระสำคัญของยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564

1) กรอบแนวคิด

(1) การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ดำเนินการภายใต้พื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสมดุล พอประมาณ มีเหตุมีผล และภูมิคุ้มกัน สอดคล้องกับภูมิสังคมแต่ละพื้นที่และวิถีชีวิตดั้งเดิม เป็นการพัฒนาตามลำดับขั้น

(2) แนวทางดำเนินงานในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ มี 2 แนวทางคือ 1) การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน ที่เป็นระบบการผลิตเพื่อพึ่งตนเองเป็นหลักและยึดตามวิถีธรรมชาติ และ 2) การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้ได้การรับรองตามมาตรฐาน โดยเน้นการเทียบเคียงมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองที่เท่าเทียมในระดับสากล รวมถึงการสร้างตราสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทยให้เป็นที่ยอมรับ

(3) การพัฒนาบุคลากรด้านเกษตรอินทรีย์ ทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปรารถาปรื่องเรื่องอินทรีย์ (Smart Farmer) กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง (Smart Group) และการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ (Smart Enterprise)

(4) การสร้างความตระหนักรู้แก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการผลิตและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์

(5) การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ ให้มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมทั้งทางด้านการผลิต ด้านการแปรรูป ด้านการตลาด

(6) การวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีทางเลือกด้านเกษตรอินทรีย์ และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ครอบคลุมการศึกษาและวิจัยปัจจัยการผลิต โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ

(7) การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเกษตรอินทรีย์ โดยส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากร ให้สามารถดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(8) การสร้างและพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ รวมถึงการสร้างระบบตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์แบบ ONE STOP SERVICE

(9) การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจ ระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง (CLUSTER) เชื่อมโยงธุรกิจซึ่งกันและกัน ส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันได้มากขึ้น

(10) แสวงหาแหล่งทุนเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และรักษาสภาพความเป็นอินทรีย์ โดยให้การสนับสนุนเกษตรกร หรือองค์กรเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์รวมถึงผู้ประกอบการในรูปแบบต่างๆ

(11) การกำหนดให้มีกลไกกำกับดูแลที่เชื่อมโยงทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่ อย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนกระบวนการทำงานพัฒนาเกษตรอินทรีย์ร่วมกัน ระหว่างภาครัฐกับเครือข่ายเกษตรกร ชุมชน ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

จากกรอบแนวคิดทั้ง 11 ประเด็น ดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดยุทธศาสตร์ เพื่อผลักดันการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดต่อไป

2) วิสัยทัศน์

“ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาค ด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้า และการบริการเกษตรอินทรีย์ ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล”

3) วัตถุประสงค์

- (1) เพื่อเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์
- (2) เพื่อเพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศ
- (3) เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ
- (4) เพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล
- (5) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

4) เป้าหมาย

- (1) พื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 600,000 ไร่ ภายในปี 2564
- (2) เพิ่มจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 30,000 ราย ภายในปี 2564
- (3) เพิ่มสัดส่วนตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศต่อตลาดส่งออก โดยให้มีสัดส่วนตลาดในประเทศร้อยละ 40 ต่อตลาดส่งออกร้อยละ 60
- (4) ยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเพิ่มขึ้น

5) ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564

ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์

หลักการ ส่งเสริมการวิจัยทางด้านเกษตรอินทรีย์ สร้างนักวิจัยด้านเกษตรอินทรีย์รุ่นใหม่ และเผยแพร่งานวิจัยให้เกษตรกรสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้อย่างแท้จริง พร้อมทั้งบริหารจัดการองค์ความรู้ และฐานข้อมูลทางด้านเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ และเป็นข้อมูลที่ทันสมัย

- กลยุทธ์**
- 1.1 ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์
  - 1.2 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร บุคลากรที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป
  - 1.3 สร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการผลิตสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์

หลักการ พัฒนาการผลิต การแปรรูป บรรจุหีบห่อ และระบบโลจิสติกส์ โดยแบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน และการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เข้าสู่มาตรฐานในระดับสากล

- กลยุทธ์**
- 2.1 พัฒนาศักยภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์
  - 2.2 บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ

ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการตลาดสินค้าและบริการ และการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

หลักการ สร้างความเข้มแข็งทางการตลาด สร้างตราสินค้าและอัตลักษณ์ ความเชื่อมั่นให้แก่สินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ พร้อมทั้งเพิ่มช่องทางการตลาดและธุรกิจ และสร้างความตระหนักให้กับผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์

- กลยุทธ์**
- 3.1 ผลักดันมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์
  - 3.2 ส่งเสริมและพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์และบริการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์
  - 3.3 การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์สู่ผู้บริโภค

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์

หลักการ นำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยบูรณาการกับทุกภาคส่วนระดับชาติ ระดับจังหวัด และระดับพื้นที่

- กลยุทธ์**
- 4.1 ใช้รูปแบบนโยบายโมเดล โดยภาคเอกชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์
  - 4.2 สนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์
  - 4.3 สร้างกลไกและเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไปสู่การปฏิบัติ

6) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการคลัง สำนักนายกรัฐมนตรี สภาเกษตรกรแห่งชาติ สถาบันเกษตรกร ภาควิชาพืชสวน มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี และภาคเอกชน

สารบัญ

	หน้า
คำนำ	ก
สรุปสำหรับผู้บริหาร	ค
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ญ
สารบัญภาพ	ญ

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564

1. บทนำ	1
1.1 ความหมายของเกษตรอินทรีย์	4
1.2 ความสำคัญของเกษตรอินทรีย์	6
1.3 หลักการเกษตรอินทรีย์	7
1.4 แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์	11
1.5 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	13
2. การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในช่องแปนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 - 2554)	17
2.1 สารสำคัญแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554	19
2.2 ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554	25
2.3 การประเมินผลโครงการบูรณาการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พ.ศ. 2553 โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์	30

	หน้า
3. การทบทวนสถานการณ์เกษตรอินทรีย์	35
3.1 สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ของโลก	37
3.2 สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ไทย	43
3.3 การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของเกษตรอินทรีย์ไทย	48
4. ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564	51
4.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์	53
4.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย	56
4.3 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564	57
1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์	57
2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการผลิตสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์	60
3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการตลาดสินค้าและบริการ และการรับรอง มาตรฐานเกษตรอินทรีย์	63
4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์	67
เอกสารอ้างอิง	71
ภาคผนวก	73
(1) มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 เมษายน 2560 เรื่อง (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564	75
(2) คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ	83

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 3.1 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั่วโลก แบ่งตามกลุ่มประเทศ ปี 2554 - 2558.....	37
ตารางที่ 3.2 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั่วโลก แบ่งตามประเทศ ปี 2554 - 2558.....	38
ตารางที่ 3.3 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในภูมิภาคเอเชีย แบ่งตามประเทศ ปี 2554 - 2558.....	39
ตารางที่ 3.4 มูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดโลก ปี 2556 - 2558.....	41
ตารางที่ 3.5 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ของไทย ปี 2554 - 2558.....	43
ตารางที่ 3.6 ปริมาณและมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไทย.....	44
ตารางที่ 3.7 ตลาดส่งออกและมูลค่าการส่งออกสินค้าอินทรีย์ของไทย ปี 2557.....	45
ตารางที่ 3.8 ตลาดส่งออก ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวอินทรีย์ของไทย ปี 2554 - 2558.....	46

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 4.1 แผนผังยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564.....	70

1.

ທຳ

บทนำ

ในช่วงที่ผ่านมา การพัฒนาประเทศมุ่งเน้นการผลิตแบบอุตสาหกรรมและการค้า ทำให้เกษตรกรหันมาทำการเกษตรเชิงเดี่ยว และทำเกษตรที่ใช้สารเคมีเกินความจำเป็น มีการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ ก่อให้เกิดความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลกระทบให้เกิดภาวะโลกร้อน จึงทำให้เกษตรกรส่วนหนึ่งตระหนักถึงปัญหาดังกล่าว จึงมีการรวมกลุ่มทำการเกษตรแบบดั้งเดิม โดยใช้ต้นแบบของการพัฒนาเกษตรกรรมแบบยั่งยืนตามแนวทางของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งเกษตรกรอินทรีย์ก็เป็นหนึ่งในทางเลือกที่มีศักยภาพในการพัฒนาเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน สร้างความมั่นคงด้านอาหารและส่งผลต่อความปลอดภัยกับสุขภาพ อีกทั้งตอบสนองต่อความต้องการผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ทั้งในและนอกประเทศ ปัจจุบันดังกล่าวเป็นส่วนสำคัญที่ก่อให้เกิดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554

การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 สิ้นสุดลงตามระยะเวลาของยุทธศาสตร์ โดยได้ขยายเวลาของแผนปฏิบัติการเพื่อดำเนินงานไปถึงปี 2555 แล้วแต่การพัฒนาเกษตรอินทรีย์มีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการเพื่อความยั่งยืน คณะรัฐมนตรีจึงมีมติเมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2554 เห็นชอบให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์เป็นหน่วยงานหลักในจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับต่อไป โดยการบูรณาการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและเอกชนเพื่อการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

1.1 ความหมายของเกษตรอินทรีย์

1.1.1 สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movement - IFOAM) ซึ่งเป็นเครือข่ายขององค์กรด้านเกษตรอินทรีย์ระหว่างประเทศ ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ว่า “Organic agriculture is a production system that sustains the health of soils, ecosystems and people. It relies on ecological processes, biodiversity and cycles adapted to local conditions, rather than the use of inputs with adverse effects. Organic agriculture combines tradition, innovation and science to benefit the shared environment and promote fair relationships and a good quality of life for all involved.” ซึ่งหมายถึง “ระบบการผลิตที่ให้ความสำคัญกับความยั่งยืนของสุขภาพดิน ระบบนิเวศ และผู้คน เกษตรอินทรีย์พึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยา ความหลากหลายทางชีวภาพและวงจรธรรมชาติที่มีลักษณะเฉพาะของแต่ละพื้นที่ แทนที่จะใช้ปัจจัยการผลิตที่มีผลกระทบต่อทางลบ เกษตรอินทรีย์ผสมผสานองค์ความรู้พื้นบ้าน นวัตกรรม และความรู้ทางวิทยาศาสตร์ในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม และส่งเสริมความสัมพันธ์ที่เป็นธรรมและคุณภาพชีวิตที่ดีของทุกคนและสิ่งมีชีวิตต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง” อ้างอิง : มติที่ประชุมใหญ่ IFOAM มิถุนายน 2551 อิตาลี (ที่มา : มูลนิธิสายใยแผ่นดิน)

1.1.2 กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ได้ให้คำนิยามเกษตรอินทรีย์ ไว้ในประกาศมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 1 : การผลิต การแปรรูป แสดงฉลาก และจำหน่าย ผลผลิต และผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (มกษ. 9000 เล่ม 1-2552) ดังนี้ “เกษตรอินทรีย์ คือ ระบบการจัดการการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวมที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัสดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุจากการสังเคราะห์และไม่ใช้พืช สัตว์ หรือจุลินทรีย์ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน”

1.1.3 แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 ได้ให้ความหมายของเกษตรอินทรีย์ หมายถึง การเกษตรที่ใช้หลักการพึ่งพิงความสมดุลตามธรรมชาติอย่างเป็นองค์รวม เพื่อสร้างสรรค์ให้เกิดระบบนิเวศการเกษตรที่ยั่งยืน สามารถให้ผลผลิตที่ดีในสภาพสิ่งแวดล้อมที่ได้รับการอนุรักษ์และฟื้นฟูอย่างต่อเนื่องยั่งยืน ผสมผสานระบบการเกษตรทุกระบบที่ส่งเสริมและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม สังคม และเศรษฐกิจ เพื่อผลิตอาหารและปัจจัยพื้นฐานการดำรงชีพที่มีความปลอดภัยต่อผู้บริโภค ทั้งนี้ โดยใช้หลักการสร้างความหลากหลายทางชีวภาพในระบบนิเวศเกษตรให้เกิดการผสมผสานเกื้อกูลกันและกันอย่างเป็นองค์รวม มีการหมุนเวียนใช้ทรัพยากรในไร่นาให้เกิดประโยชน์สูงสุด สามารถใช้ปัจจัยการผลิตจากภายนอกระบบนิเวศที่เป็นไปตามหลักการอินทรีย์ และใช้ปัจจัยการผลิตที่เป็นชีวภัณฑ์และสารอินทรีย์ที่ได้จากสิ่งมีชีวิต รวมทั้งสารอินทรีย์ที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ปฏิเสธการใช้ปัจจัยที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ รวมทั้งพันธุ์ที่ผ่านการปรับเปลี่ยนทางพันธุกรรม

ตามที่ความหมายของเกษตรอินทรีย์จากองค์กรต่างๆ ที่มีความสอดคล้องกันดังกล่าว ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564 ได้ยึดความหมายเกษตรอินทรีย์ตามประกาศมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ กระบวนการเกษตรและสหกรณ์ คือ ระบบการจัดการการผลิตด้านการเกษตรแบบองค์รวม ที่เกื้อหนุนต่อระบบนิเวศ รวมถึงความหลากหลายทางชีวภาพ วงจรชีวภาพ โดยเน้นการใช้วัชดุธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้วัตถุอันตรายจากการสังเคราะห์ และไม่ใช้พืช สัตว์หรือจุลินทรีย์ ที่ได้มาจากเทคนิคการดัดแปลงพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม มีการจัดการกับผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการแปรรูปด้วยความระมัดระวัง เพื่อรักษาสภาพการเป็นเกษตรอินทรีย์ และคุณภาพที่สำคัญของผลิตภัณฑ์ในทุกขั้นตอน

1.2 ความสำคัญของเกษตรอินทรีย์

เกษตรอินทรีย์มีความสำคัญต่อสภาพแวดล้อมโดยรวม ที่มีความปลอดภัยทั้งผู้ผลิต และผู้บริโภค รวมทั้งระบบนิเวศวิทยา สามารถจำแนกได้แต่ละด้านดังนี้

1.2.1 ด้านสุขภาพของผู้บริโภค ปัจจุบันผู้บริโภคได้ตระหนักถึงปัญหาการเจ็บป่วยจากการบริโภคอาหารที่ไม่ปลอดภัย เช่น โรคมะเร็ง โรคไต เป็นต้น เนื่องจากการตกค้างของยาฆ่าแมลง ยาปฏิชีวนะ และสารเคมี ทำให้ผู้บริโภคเปลี่ยนแปลงทัศนคติและให้ความสำคัญต่อการบริโภค โดยเลือกซื้ออาหารที่เชื่อว่ามีความปลอดภัย เช่น อาหารที่ผลิตตามแนวทางของเกษตรอินทรีย์หรือแนวทางธรรมชาติมากขึ้น

1.2.2 ด้านสิ่งแวดล้อม เริ่มต้นจากความพยายามในการอนุรักษ์ทรัพยากรและสภาพแวดล้อม และขยายสู่ความสนใจในเรื่องผลกระทบของเกษตรที่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ต่างๆ ที่มีต่อทรัพยากรและสภาพแวดล้อม เช่น ความเสื่อมโทรมของดิน การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ การเกิดมลพิษและภาวะโลกร้อน เป็นต้น

1.2.3 ทางเลือกในการทำเกษตรกรรมแบบปลอดภัยของผู้ผลิต เพื่อหลีกเลี่ยงพ้นจากวัฏจักรเกษตรที่ใช้สารเคมีสังเคราะห์ต่างๆ ที่ก่อให้เกิดปัญหาด้านสุขภาพ สิ่งแวดล้อม รวมถึงต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดแนวคิดของการหาทางเลือก เพื่อทำการเกษตรในรูปแบบที่เรียกกันว่า เกษตรธรรมชาติ เกษตรปลอดสารพิษ เกษตรอินทรีย์ วนเกษตร หรือเกษตรสีเขียว (Green agriculture) ฯลฯ

1.2.4 การสร้างความสามารถในการแข่งขันของประเทศ สืบเนื่องจากการผลิตเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการผลิตที่คำนึงถึงสภาพแวดล้อม รักษาสมดุลของธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยมีการจัดการระบบนิเวศที่คล้ายคลึงกับธรรมชาติ หลีกเลี่ยงการใช้สารสังเคราะห์ที่อาจก่อให้เกิดผลเสียต่อสภาพแวดล้อม รวมถึง การนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้ประโยชน์ ซึ่งประเทศไทยในฐานะที่เป็นผู้ผลิตและส่งออกอาหารที่สำคัญแห่งหนึ่งของโลก มีความเหมาะสมและมีศักยภาพที่จะเป็นแหล่งผลิตอาหารระบบเกษตรอินทรีย์ เพื่อเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับนานาชาติ

1.3 หลักการเกษตรอินทรีย์

สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) กำหนดหลักการที่สำคัญของการผลิตเกษตรอินทรีย์ 4 ด้าน คือ ด้านสุขภาพ (Health) ด้านนิเวศวิทยา (Ecology) ด้านความเป็นธรรม (Fairness) และด้านการดูแลเอาใจใส่ (Care) (ที่มา : มูลนิธิสายใยแผ่นดิน) รายละเอียดของหลักการ 4 ด้าน ดังนี้

1.3.1 ด้านสุขภาพ (Health) เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องส่งเสริมและสร้างความยั่งยืนให้กับสุขภาพอย่างเป็นองค์รวมของดิน พืช สัตว์ มนุษย์ และโลก

1) สุขภาวะของสิ่งมีชีวิตแต่ละปัจเจกและของชุมชน เป็นหนึ่งเดียวกันกับสุขภาวะของระบบนิเวศ การที่ผืนดินมีความอุดมสมบูรณ์จะทำให้พืชพรรณต่างๆ แข็งแรง มีสุขภาวะที่ดี ส่งผลต่อสัตว์เลี้ยงและมนุษย์ที่อาศัยพืชพรรณเหล่านั้นเป็นอาหาร

2) สุขภาวะเป็นองค์รวมและเป็นปัจจัยที่สำคัญของสิ่งมีชีวิต การมีสุขภาวะที่ดีไม่ใช่การปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ แต่รวมถึงภาวะแห่งความเป็นอยู่ที่ดีของกายภาพ จิตใจ สังคม และสภาพแวดล้อมโดยรวม ความแข็งแรง ภูมิคุ้มกัน และความสามารถในการฟื้นตัวจากความเสื่อมถอยเป็นองค์ประกอบที่สำคัญของสุขภาวะที่ดี

3) บทบาทของเกษตรอินทรีย์ ไม่ว่าจะเป็นการผลิตในไร่นา การแปรรูป การกระจายผลผลิต หรือการบริโภค ต่างก็มีเป้าหมายเพื่อเสริมสร้างสุขภาวะที่ดีของระบบนิเวศและสิ่งมีชีวิตทั้งปวง ตั้งแต่สิ่งมีชีวิตที่มีขนาดเล็กสุดในดินจนถึงตัวมนุษย์เราเอง เกษตรอินทรีย์จึงมุ่งที่จะผลิตอาหารที่มีคุณภาพสูง และมีคุณค่าทางโภชนาการ เพื่อสนับสนุนให้มนุษย์ได้มีสุขภาวะที่ดีขึ้น ด้วยเหตุนี้ เกษตรอินทรีย์จึงเลือกที่จะปฏิเสธการใช้ปุ๋ยเคมี สารเคมีกำจัดศัตรูพืช เวชภัณฑ์สัตว์ และสารปรุงแต่งอาหาร ที่อาจมีอันตรายต่อสุขภาพ

1.3.2 ด้านนิเวศวิทยา (Ecology) เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องตั้งอยู่บนรากฐานของระบบนิเวศวิทยาและวัฏจักรแห่งธรรมชาติ การผลิตการเกษตรจะต้องสอดคล้องกับวิถีแห่งธรรมชาติ และช่วยทำให้ระบบและวัฏจักรธรรมชาติเพิ่มพูนและยั่งยืนมากขึ้น

1) หลักการเกษตรอินทรีย์ เป็นองค์ประกอบหนึ่งของระบบนิเวศที่มีชีวิต ดังนั้น การผลิตการเกษตรจึงต้องพึ่งพาอาศัยกระบวนการทางนิเวศวิทยาและวงจรของธรรมชาติ โดยการเรียนรู้และสร้างระบบนิเวศให้เหมาะสมกับการผลิตแต่ละชนิด ยกตัวอย่างเช่น การปลูกพืช เกษตรกรจะต้องปรับปรุงดินให้มีชีวิต หรือในการเลี้ยงสัตว์ เกษตรกรจะต้องใส่ใจกับระบบนิเวศโดยรวมของฟาร์ม หรือในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เกษตรกรต้องใส่ใจกับระบบนิเวศของบ่อเลี้ยง

2) การเพาะปลูก เลี้ยงสัตว์ หรือแม้แต่การเก็บเกี่ยวผลผลิตจากป่า จะต้องสอดคล้องกับวัฏจักรและสมดุลทางธรรมชาติ แม้ว่าวัฏจักรธรรมชาติจะเป็นสากล แต่อาจจะมีลักษณะเฉพาะท้องถิ่นนิเวศได้ ดังนั้น การจัดการเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องสอดคล้องกับเงื่อนไขท้องถิ่น ภูมินิเวศ วัฒนธรรม และเหมาะสมกับขนาดของฟาร์ม เกษตรกรควรใช้ปัจจัยการผลิตและพลังงานอย่างมีประสิทธิภาพ เน้นการใช้ซ้ำ การหมุนเวียน เพื่อที่จะอนุรักษ์ทรัพยากร และสิ่งแวดล้อมให้มีความยั่งยืน

3) ฟาร์มเกษตรอินทรีย์ควรสร้างสมดุลของนิเวศการเกษตร โดยการออกแบบระบบการทำฟาร์มที่เหมาะสม การฟื้นฟูระบบนิเวศท้องถิ่น และการสร้างความหลากหลายทั้งทางพันธุกรรมและกิจกรรมทางการเกษตร ผู้คนต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการผลิต การแปรรูป การค้า และการบริโภคผลผลิตเกษตรอินทรีย์ควรช่วยกันในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ทั้งในแง่ของภูมินิเวศ สภาพบรรยากาศ นิเวศท้องถิ่น ความหลากหลายทางชีวภาพ อากาศ และน้ำ

1.3.3 ด้านความเป็นธรรม (Fairness) เกษตรอินทรีย์ควรจะต้องตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ที่มีความเป็นธรรมระหว่างสิ่งแวดล้อมโดยรวมและสิ่งมีชีวิต ความเป็นธรรมนี้ รวมถึงความเท่าเทียม การเคารพ ความยุติธรรม และการมีส่วนร่วมในการปกป้องพิทักษ์โลกที่เราอาศัยอยู่ ทั้งในระหว่างมนุษย์ด้วยกันเอง และระหว่างมนุษย์กับสิ่งมีชีวิตอื่นๆ

1) ในหลักการด้านนี้ ความสัมพันธ์ของผู้คนที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการผลิต และการจัดการผลผลิตเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับควรมีความสัมพันธ์กันอย่างเป็นธรรม ทั้งเกษตรกร คนงาน ผู้แปรรูป ผู้จัดจำหน่าย ผู้ค้า และผู้บริโภค ทุกคนควรได้รับโอกาสในการมีคุณภาพชีวิตที่ดี และมีส่วนร่วมในการรักษาอธิปไตยทางอาหาร และช่วยแก้ไขปัญหาความยากจน เกษตรอินทรีย์ควรมีเป้าหมายในการผลิตอาหารและผลผลิตการเกษตรอื่นๆ ที่เพียงพอ และมีคุณภาพที่ดี

2) ในหลักการข้อนี้รวมถึงการปฏิบัติต่อสัตว์เลี้ยงอย่างเหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดสภาพการเลี้ยงให้สอดคล้องกับลักษณะและความต้องการทางธรรมชาติของสัตว์ รวมทั้งดูแลเอาใจใส่ความเป็นอยู่ของสัตว์อย่างเหมาะสม

3) ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่นำมาใช้ในการผลิตและการบริโภค ควรจะต้องดำเนินการอย่างเป็นธรรม ทั้งทางสังคมและทางนิเวศวิทยา รวมทั้ง ต้องมีการอนุรักษ์ปกป้องให้กับคนรุ่นหลัง ความเป็นธรรมนี้จะรวมถึงระบบการผลิต การจำหน่าย และการค้าผลผลิตเกษตรอินทรีย์จะต้องโปร่งใส มีความเป็นธรรม และมีการนำต้นทุนทางสังคมและสิ่งแวดล้อมมาพิจารณาเป็นต้นทุนการผลิตด้วย

1.3.4 ด้านการดูแลเอาใจใส่ (Care) การบริหารจัดการเกษตรอินทรีย์ควรจะต้องดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบ เพื่อปกป้องสุขภาพและความเป็นอยู่ของผู้คนทั้งในปัจจุบันและอนาคต รวมทั้งพิทักษ์ปกป้องสภาพแวดล้อมโดยรวมด้วย

1) เกษตรอินทรีย์เป็นระบบที่มีพลวัตและมีชีวิตในตัวเอง ซึ่งการเปลี่ยนแปลงจะเกิดขึ้นได้ทั้งจากปัจจัยภายในและภายนอก ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ควรดำเนินการต่างๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิตในการผลิต แต่ในขณะเดียวกันจะต้องระมัดระวังอย่าให้เกิดความเสี่ยงต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น เทคโนโลยีการผลิตใหม่ๆ จะต้องมีการประเมินผลกระทบอย่างจริงจัง และแม้แต่เทคโนโลยีที่มีการใช้อยู่แล้ว ก็ควรมีการทบทวนและประเมินผลอยู่เนืองๆ เนื่องจากมนุษย์เรายังไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจอย่างดีพอเกี่ยวกับระบบนิเวศการเกษตรที่มีความซับซ้อน ดังนั้น จึงต้องมีการดำเนินการต่างๆ ด้วยความระมัดระวังเอาใจใส่

2) ในหลักการนี้ การดำเนินการอย่างระมัดระวังและรับผิดชอบเป็นหัวใจสำคัญของการบริหารจัดการ การพัฒนา และการคัดเลือกเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้ในเกษตรอินทรีย์ ความรู้ทางวิทยาศาสตร์เป็นสิ่งจำเป็นเพื่อสร้างหลักประกันความมั่นใจว่า เกษตรอินทรีย์นั้นปลอดภัยและเหมาะสมกับสิ่งแวดล้อม อย่างไรก็ตาม ความรู้ทางวิทยาศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียวไม่เพียงพอ ประสบการณ์จากการปฏิบัติ และภูมิปัญญาท้องถิ่นที่สะสมถ่ายทอดกันมาก็อาจมีบทบาทในการแก้ปัญหาต่างๆ ได้เช่นกัน เกษตรกรและผู้ประกอบการควรมีการประเมินความเสี่ยง และเตรียมการป้องกันจากการนำเทคโนโลยีต่างๆ มาใช้ และควรปฏิเสธเทคโนโลยีที่มีความแปรปรวนมาก เช่น เทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม การดัดแปลงเลือกเทคโนโลยีต่างๆ จะต้องพิจารณาถึงความจำเป็นและระบบคุณค่าของผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะผู้ที่อาจได้รับผลกระทบ และจะต้องมีการปรึกษาหารืออย่างโปร่งใสและมีส่วนร่วม

1.4 แนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์

มูลนิธิสืบนาคะเสถียรได้ประมวลแนวคิดพื้นฐานของเกษตรอินทรีย์ คือ การทำเกษตรอินทรีย์ เน้นการผลิตที่สอดคล้องกับวิถีธรรมชาติ การอนุรักษ์ธรรมชาติและระบบนิเวศ โดยการประยุกต์ ปรับใช้กลไกนิเวศธรรมชาติสำหรับการทำเกษตรที่สำคัญ ได้แก่ การหมุนเวียนธาตุอาหาร การสร้างความอุดมสมบูรณ์ของดิน ความสัมพันธ์แบบสมดุลของสิ่งมีชีวิตที่หลากหลาย การอนุรักษ์ และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร

1.4.1 การหมุนเวียนธาตุอาหาร อาศัยหลักการทางธรรมชาติ ด้วยการใช้อาหารพืช ที่อยู่ในรูปของอินทรีย์วัตถุที่สามารถย่อยสลายได้โดยจุลินทรีย์ ซึ่งจะช่วยให้วงจรธาตุอาหารหมุนเวียน ได้อย่างต่อเนื่อง ตัวอย่างของการหมุนเวียนธาตุอาหารในแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญ คือ การใช้ปุ๋ยหมัก การคลุมดินด้วยอินทรีย์วัตถุ การปลูกพืชเป็นปุ๋ยพืชสด และการปลูกพืชหมุนเวียน เป็นต้น

1.4.2 ความอุดมสมบูรณ์ของธาตุอาหารในดิน ถือเป็นหัวใจของเกษตรอินทรีย์ การทำเกษตรอินทรีย์นั้น เกษตรกรต้องหาอินทรีย์วัตถุต่างๆ มาคลุมหน้าดินอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็น ฟาง ใบไม้ ซึ่งอินทรีย์วัตถุเหล่านี้จะกลายเป็นอาหารของสิ่งมีชีวิตและจุลินทรีย์ในดิน ทำให้ดิน พ้นกลับมามีชีวิตอีกครั้งหนึ่ง และการไม่ใช้สารเคมีต่างๆ เช่น สารเคมีกำจัดศัตรูพืช ยังเป็น การช่วยทำให้ดินสามารถฟื้นความสมบูรณ์ได้อย่างรวดเร็ว ทำให้พืชที่ปลูกมีความแข็งแรง ต้านทานต่อโรคและแมลง รวมทั้งให้ผลผลิตต่อพื้นที่สูง

1.4.3 ความหลากหลายที่สัมพันธ์กันอย่างสมดุลในระบบนิเวศ การทำเกษตรอินทรีย์ จะต้องหาสมดุลของการเพาะปลูกพืชที่หลากหลาย ไม่ว่าจะเป็นการปลูกพืชรวมหลายชนิดใน เวลาเดียวกัน หรือเหลื่อมเวลากัน ตลอดจนการปลูกพืชหมุนเวียนต่างชนิดกัน รวมทั้งการเลี้ยงสัตว์ ทั้งนี้ การทำเกษตรที่หลากหลาย (เกษตรผสมผสาน) นับเป็นการใช้ประโยชน์จากทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพมากกว่า และยังเป็นการลดความเสี่ยงภัยจากปัญหาโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด อีกด้วย นอกจากนี้ การไม่ใช้สารเคมีกำจัดศัตรูพืชจะมีส่วนช่วยให้ศัตรูธรรมชาติสามารถ แสดงบทบาทในการควบคุมศัตรูพืช เป็นการสร้างสมดุลนิเวศการเกษตรอีกวิธีหนึ่ง

1.4.4 การอนุรักษ์และฟื้นฟูนิเวศการเกษตร ด้วยการปฏิเสธการใช้สารเคมีสังเคราะห์ ทุกชนิด เพราะปัจจัยการผลิตที่เป็นสารเคมีสังเคราะห์ทำลายสมดุลของนิเวศการเกษตร และ ส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และมีผลต่อสิ่งมีชีวิตต่างๆ ทั้งที่อยู่บนผิวดินและใต้ดิน เช่น สัตว์ แมลง และจุลินทรีย์ ในกลไกธรรมชาติสิ่งมีชีวิตต่างๆ เหล่านี้มีบทบาทสำคัญ ในการสร้างสมดุลของนิเวศการเกษตร นอกจากการอนุรักษ์ยังเน้นการฟื้นฟูสมดุลและความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศด้วย

1.4.5 การพึ่งพากลไกธรรมชาติในการทำเกษตร เกษตรอินทรีย์ตั้งอยู่บนปรัชญาแนวคิด การเกษตรที่ยั่งยืนต้องเป็นการเกษตรที่เป็นไปตามวิถีธรรมชาติ กลไกในธรรมชาติที่สำคัญต่อการทำเกษตรอินทรีย์ได้แก่ วงจรการหมุนเวียนธาตุอาหาร วงจรการหมุนเวียนของน้ำ รวมทั้งการพึ่งพากันของสิ่งมีชีวิตอย่างสมดุลในระบบนิเวศ ทั้งในเชิงของการเกื้อกูล การพึ่งพา และห่วงโซ่อาหาร

ระบบนิเวศและกลไกตามธรรมชาติของแต่ละพื้นที่มีความแตกต่างกัน เกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จึงจำเป็นต้องเรียนรู้ถึงสภาพเงื่อนไขของท้องถิ่นที่ตนเองทำการเกษตรอยู่ การหมั่นสังเกต เรียนรู้ วิเคราะห์ - สังเคราะห์ และทำการทดลอง เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ต้องดำเนินการไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อได้ใช้ประโยชน์จากกลไกธรรมชาติและสภาพนิเวศท้องถิ่นอย่างเต็มที่

1.4.6 การพึ่งพาตนเองด้านปัจจัยการผลิต มุ่งให้เกษตรกรพยายามผลิตปัจจัยการผลิตต่างๆ เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ เมล็ดพันธุ์ ฯลฯ ด้วยตนเอง และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่แล้วในท้องถิ่นเพื่อสอดคล้องกับนิเวศของท้องถิ่น ช่วยสร้างความมีเสถียรภาพและความยั่งยืนของระบบการผลิตในระยะยาว และเกิดการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

1.5 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์

1.5.1 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทย

1) **ภาครัฐ** โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ภายใต้พระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 ประกอบด้วย

- ➔ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 1 : การผลิต แปรรูป แสดงฉลาก และจำหน่าย ผลิตผลและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (มกษ.9000 เล่ม 1 - 2546) มกอช. ดำเนินการทบทวนมาตรฐานแล้ว เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2552 (มกษ.9000 เล่ม 1-2552) ฉบับทบทวน
- ➔ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 2 : ปศุสัตว์อินทรีย์ (มกษ.9000 เล่ม 2-2548) ดำเนินการทบทวนมาตรฐานแล้ว เมื่อวันที่ 2 กันยายน 2554 (มกษ.9000 เล่ม 2-2554) ฉบับทบทวน
- ➔ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 3 : อาหารสัตว์น้ำอินทรีย์ (มกษ.9000 เล่ม 3-2552)
- ➔ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 4 : ข้าวอินทรีย์ (มกษ.9000 เล่ม 4-2553)
- ➔ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 5 : ปลาสดอินทรีย์ (มกษ.9000 เล่ม 5-2553)
- ➔ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 6 : ผักอินทรีย์ (มกษ.9000 เล่ม 6-2556)
- ➔ มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การเลี้ยงกุ้งทะเลระบบอินทรีย์ (มกษ.7413-2550)
- ➔ แนวปฏิบัติในการใช้มาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง เกษตรอินทรีย์ เล่ม 1 : การผลิต แปรรูป แสดงฉลาก และจำหน่าย ผลิตผลและ ผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ (มกษ.9000 เล่ม 1 (G)-2557)

การตรวจรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย ตามมาตรฐานสินค้าเกษตร (มกษ.) เป็นการตรวจสอบและรับรอง กระบวนการผลิตทุกขั้นตอนจากฟาร์มจนถึงมือผู้บริโภค ตั้งแต่ ระบบการผลิต การแปรรูป การบรรจุ การแสดงฉลาก และการจำหน่าย

หน่วยตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ของภาครัฐ ที่มีอำนาจหน้าที่ (Competent Authority) ได้แก่ กรมวิชาการเกษตร กรมประมง กรมปศุสัตว์ และกรมการข้าว โดยสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ (มกอช.) ทำหน้าที่เป็นหน่วยรับรองระบบงาน (Accreditation Body) อย่างไรก็ตาม หน่วยรับรอง (Certification Body) ของภาคเอกชนสามารถเป็นผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐาน ตาม พ.ร.บ. มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 ได้แต่ต้องได้รับการรับรอง ระบบงานจาก มกอช.

การแสดงเครื่องหมายรับรองเกษตรอินทรีย์ ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 กำหนดให้ แสดงเครื่องหมาย Q บนฉลากสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรอง ตามมาตรฐาน อย่างไรก็ตาม ตามนโยบายกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ สนับสนุนให้ใช้เครื่องหมาย Organic Thailand สำหรับสินค้า เกษตรอินทรีย์ควบคู่ไปกับเครื่องหมายรับรองตาม พ.ร.บ.มาตรฐาน สินค้าเกษตร พ.ศ. 2551

2) ภาคเอกชน

ภาคเอกชนที่ดำเนินการเกี่ยวกับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ทั้งในระดับที่สามารถส่งผลผลิตออกไปจำหน่ายต่างประเทศ และระดับท้องถิ่นที่จำหน่ายภายในประเทศ ดังนี้

2.1) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ จัดทำขึ้นโดยสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) ตามแนวทางมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ขั้นพื้นฐานของสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) โดยการรับรองของสมาชิกรวม 100 ประเทศ มาตั้งแต่ พ.ศ. 2542 และต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุงอีกหลายครั้ง มาตรฐานของ มกท. ครอบคลุมในเรื่องการผลิตพืชอินทรีย์ การปฏิบัติหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์ การเก็บผลิตผลจากธรรมชาติ การผลิตปัจจัยการผลิตเพื่อการค้า การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำอินทรีย์ และรายการอาหารอินทรีย์ มกท. เป็นหน่วยงานที่รับรองเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการยอมรับและอยู่ในรายชื่อหน่วยรับรองเกษตรอินทรีย์ของสหภาพยุโรปตามมาตรฐาน EU ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2544 และสามารถส่งผลผลิตออกไปจำหน่ายต่างประเทศได้

2.2) ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (Participatory Guarantee System : PGS) เกิดขึ้นเนื่องจากเกษตรกรที่ผลิตสินค้าและจำหน่ายในท้องถิ่นมีความเห็นร่วมกับสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (IFOAM) และองค์กรท้องถิ่นอีกหลายแห่งว่า การตรวจสอบรับรองตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ดำเนินการโดยหน่วยงานอิสระจากภายนอกนั้น ไม่เหมาะสมกับเกษตรอินทรีย์ที่ต้องการขายผลผลิตในท้องถิ่นและเห็นว่าสมาชิกกลุ่มผู้ผลิต/ชุมชนสามารถมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตในท้องถิ่นด้วยตนเองได้ ซึ่งเป็น การสร้างความเข้มแข็งและลดค่าใช้จ่ายในการตรวจสอบรับรองได้ด้วย

2.3) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ (มอน.) เป็นมาตรฐานระดับท้องถิ่น จัดตั้งโดยสถาบันชุมชนเกษตรกรรมยั่งยืนเป็นองค์กรเอกชน ร่วมกับองค์กรเกษตรกร ผู้บริโภค และนักวิชาการในจังหวัดเชียงใหม่ ทำการรับรองแปลงเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ปี 2544 ซึ่งกระบวนการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ เกษตรกรผู้ผลิตต้องยื่นใบสมัครขอรับการตรวจสอบแปลงเกษตรต่อสำนักงานประสานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ภาคเหนือ และเมื่อผู้ขอได้รับการรับรองแล้วจะได้รับอนุญาตให้ใช้ตราสัญลักษณ์ “มอน.” ณ จุดจำหน่ายได้

2.4) มาตรฐานเกษตรอินทรีย์สุรินทร์ (มก.สร.) เป็นมาตรฐานระดับท้องถิ่น ที่พัฒนาขึ้นโดยคณะกรรมการมาตรฐานเกษตรอินทรีย์จังหวัดสุรินทร์ ตามแนวทางของการพัฒนา งานเกษตรอินทรีย์ของจังหวัดสุรินทร์ โดยยึดแนวทางการปฏิบัติเกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐาน ของสำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ (มกท.) และสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหาร แห่งชาติ (มกอช.) โดยมีมาตรฐานครอบคลุมเฉพาะในเรื่องการผลิตพืช สัตว์อินทรีย์ การจัดการ เก็บเกี่ยวการแปรรูปผลิตภัณฑ์อินทรีย์และปัจจัยการผลิต

1.5.2 มาตรฐานเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล

1) โครงการมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศ (Codex) ได้ประกาศรับรองมาตรฐาน เรื่อง แนวทางสำหรับการผลิต การแปรรูป การแสดงฉลาก และการจำหน่ายอาหารที่ผลิตตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ (Guideline for the production, processing, labelling and marketing of organically produced foods) ในปี พ.ศ. 2542 ซึ่งครอบคลุมการผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งพืชและปศุสัตว์ เพื่อให้ประเทศสมาชิกนำไปใช้

2) สหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ จัดตั้งโครงการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์ IFOAM (IFOAM Accreditation Programme) ใน พ.ศ. 2535 เพื่อให้บริการรับรองระบบงานแก่หน่วยตรวจรับรองเกษตรอินทรีย์ต่างๆ ทั่วโลก ต่อมาใน พ.ศ. 2540 สหพันธ์ฯ ได้จัดตั้งหน่วยงาน IOAS (International Organic Accreditation Service) เพื่อทำหน้าที่ในการให้บริการรับรองระบบงาน ภายใต้กรอบของโครงการรับรองระบบงานเกษตรอินทรีย์ IFOAM โดย IOAS จัดทะเบียนเป็นองค์กรไม่แสวงหากำไร มีสำนักงานใหญ่ตั้งอยู่ในประเทศสหรัฐอเมริกา

2.

การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในช่วง
แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ
ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 - 2554)

การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในช่วง แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 - 2554)

การขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมาโดยคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ได้จัดทำแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551 - 2554 ซึ่ง ครม. ได้มีมติเห็นชอบเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2551 และวันที่ 6 พฤษภาคม 2551 โดยมีสาระสำคัญผลการพัฒนาเกษตรอินทรีย์และแนวทางการขับเคลื่อนการพัฒนาในระยะต่อไป ดังนี้

2.1 สาระสำคัญของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554

การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตามแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยแนวคิดการพัฒนาแบบองค์รวม ที่มีคนเป็นศูนย์กลางเพื่อแก้ไขปัญหาความยากจน การเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันและการพัฒนาอย่างยั่งยืน เน้นการผลิตตามวิถีพื้นบ้าน สามารถพึ่งพาตนเองและพึ่งพาซึ่งกันและกัน และดำเนินงานในเชิงบูรณาการมีส่วนร่วมทุกภาคส่วนอย่างเป็นระบบ ระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน เครือข่ายเกษตรกร และศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน

2.1.1 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตและเสริมสร้างสุขภาพที่ดีแก่เกษตรกรและผู้บริโภคในการผลิตและบริโภคอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมี
- 2) เพื่อแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกรในการสร้างความมั่นคงทางอาหารและก่อให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศในการผลิตทางการเกษตรที่เกื้อกูลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
- 3) เพื่อเพิ่มความสามารถในการแข่งขันสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยในตลาดโลก ทั้งด้านราคา ความหลากหลายของสินค้า และมีคุณภาพที่เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือของผู้บริโภค รวมทั้งเป็นแหล่งผลิตเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญในระดับภูมิภาค และมีการสร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งและเชื่อมโยงทั้งระบบ

2.1.2 เป้าหมาย

- 1) ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีสุขภาพและคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นจากการผลิตและบริโภคอาหารที่ปลอดภัยจากสารเคมี รวมทั้งเกิดการปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตทางการเกษตรแบบทั่วไปสู่การทำการเกษตรที่เกื้อกูลกับทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้เกิดการพัฒนาที่ยั่งยืน มีความมั่นคง และปลอดภัยทางอาหาร รวมทั้งแก้ไขปัญหาความยากจนของเกษตรกร
- 2) พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในประเทศเพิ่มขึ้น และจำนวนกลุ่มเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์มีการขยายตัวเพิ่มขึ้น
- 3) ผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีศักยภาพได้รับการส่งเสริมและสนับสนุนอย่างครบวงจร ทำให้มีผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีความหลากหลายทั้งพืช ปศุสัตว์ และประมง อีกทั้งมีคุณภาพเพิ่มมากขึ้น เช่น ข้าว ผัก ผลไม้ กุ้ง เนื้อสัตว์และผลิตภัณฑ์นม เป็นต้น
- 4) ระบบการตรวจและรับรองมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยได้รับการยอมรับและเชื่อถือของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ
- 5) สัดส่วนการผลิตและการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง
- 6) การขับเคลื่อนและการบริหารจัดการ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศมีความเป็นเอกภาพและเชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบ

2.1.3 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ ดังนี้

1) ยุทธศาสตร์ที่ 1 การเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม

1.1) เป้าประสงค์

(1) เสริมสร้างองค์ความรู้และเทคโนโลยีการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปลายน้ำ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้แก่สินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์

(2) มีการบริหารจัดการองค์ความรู้ เพื่อจัดการดูแลองค์ความรู้ อย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การผลิตระดับฟาร์มเพื่อการผลิตอาหารและผลผลิตที่มีคุณภาพ ไปจนถึง การจัดการหลังการเก็บเกี่ยวและการแปรรูป เพื่อรักษาคุณภาพของผลผลิตให้เป็นธรรมชาติ เดิมมากที่สุด พร้อมกับการอนุรักษ์ฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมไปพร้อมกันด้วย

(3) บูรณาการด้านการวิจัยทั้งหน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาวิจัย และภาคเอกชน

(4) มีบุคลากรและหน่วยงานที่มีความรู้จริง ความเชี่ยวชาญ ความคิดสร้างสรรค์ ด้านเกษตรอินทรีย์

(5) ผู้ผลิตและผู้บริโภคมีความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องในด้านเกษตรอินทรีย์

(6) จัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบ

1.2) แนวทาง/มาตรการ

(1) สนับสนุนงานวิจัยและพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม ด้านเกษตรอินทรีย์ที่เหมาะสมทั้งห่วงโซ่อุปทาน ตั้งแต่การผลิต การดูแลรักษา การเก็บเกี่ยว การแปรรูป บรรจุภัณฑ์การขนส่ง ไปจนถึงการตลาดเพื่อสร้างมูลค่า อาทิ การศึกษาด้านปัจจัยการผลิต เช่น พัฒนาเมล็ดพันธุ์พืชอินทรีย์และปรับปรุงพันธุ์สัตว์อินทรีย์ พัฒนาการใช้สารธรรมชาติทดแทน สารเคมี วิจัยวัตถุดิบอาหารสัตว์เป็นอาหารอินทรีย์ เป็นต้น การศึกษาด้านกระบวนการผลิต เพื่อหาวิธีลดต้นทุนการผลิต การศึกษาเพื่อพัฒนาปริมาณและคุณภาพผลผลิตอินทรีย์ การศึกษาด้านเศรษฐกิจ เช่น การเปรียบเทียบต้นทุนการผลิตเกษตรเคมีกับเกษตรอินทรีย์

(2) ส่งเสริมให้มีการสร้างความรู้และความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับ เกษตรอินทรีย์ ทั้งต่อผู้ผลิต ผู้ประกอบการ ผู้บริโภคและเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องการพัฒนา เกษตรอินทรีย์

(3) จัดทำฐานข้อมูลด้านเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับ โดยจัดทำ ฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ให้เป็นมาตรฐานเดียวกัน ตั้งแต่ระดับชุมชนถึงระดับประเทศ และสามารถ เชื่อมโยงฐานข้อมูลที่จัดทำให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่ายและทั่วถึง เพื่อสนับสนุนการพัฒนา เกษตรอินทรีย์ของประเทศอย่างมีประสิทธิภาพ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงสาธารณสุข ภาคเอกชน สถาบันเกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชน และศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน

2) ยุทธศาสตร์ที่ 2 การพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน

2.1) เป้าประสงค์

(1) สนับสนุนการปรับปรุงรูปแบบการทำเกษตรของเกษตรกร รายย่อยจากเกษตรเคมีเป็นเกษตรอินทรีย์ โดยเฉพาะกลุ่มที่อยู่ในช่วงของการปรับเปลี่ยน โดยคำนึงถึงการรวมกลุ่มสร้างเครือข่าย

(2) เสริมสร้างความเข้มแข็งของเกษตรกร/กลุ่มเกษตรกรที่ดำเนินการผลิตเกษตรอินทรีย์ให้มีการเชื่อมโยงเครือข่ายด้านระบบการผลิต การแปรรูป และการตลาด ของเกษตรกรที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ให้พึ่งพาตนเองได้

(3) สร้างกระบวนการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ร่วมกันของกลุ่มเกษตรกรผู้ผลิตเกษตรรายย่อยให้สามารถพึ่งพาตนเองได้

(4) ลดการใช้สารเคมีและปุ๋ยเคมี เพื่อลดต้นทุนการผลิตและพัฒนาคุณภาพชีวิตและสุขภาพอนามัยของเกษตรกรผู้ผลิต รวมทั้งสร้างความอุดมสมบูรณ์ ให้ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

(5) สร้างความรู้ความเข้าใจการทำเกษตรอินทรีย์ระหว่างเกษตรกร ชุมชน และหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้เกิดพลังในการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์

2.2) แนวทาง/มาตรการ

(1) พัฒนาการผลิตและสร้างเครือข่ายสู่การพึ่งตนเอง เพื่อพัฒนาการผลิตสู่เกษตรอินทรีย์ให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน และแก้ไขปัญหาความยากจน รวมทั้งเพื่อสนับสนุนการรวมกลุ่มเกษตรกรสร้างความเชื่อมโยงเครือข่ายในการพึ่งพากันและกัน

(2) พัฒนาช่องทางการตลาดรองรับผลผลิตส่วนเกิน เพื่อเชื่อมโยงแบบพึ่งตนเองที่มีความเข้มแข็งและพร้อมที่จะนำผลผลิตส่วนเกินมาจำหน่าย รวมทั้งสามารถเข้าถึงตลาดได้มากขึ้นในทุกระดับ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันเกษตรกร และศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน

3) ยุทธศาสตร์ที่ 3 การเสริมสร้างศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ สู่สากล

3.1) เป้าประสงค์

- (1) เสริมสร้างศักยภาพผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์ ทั้งในรูปของกลุ่มเกษตรกรและผู้ประกอบการ ให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืนในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์
- (2) ขยายฐานการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์และเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์ เพื่อการจำหน่ายทั้งในประเทศและต่างประเทศ ตลอดห่วงโซ่การผลิต โดยให้เป็นไปตามมาตรฐานสากล และตรงตามความต้องการของตลาดทั้งในและนอกประเทศ เพื่อสนับสนุนการสร้างความปลอดภัยด้านอาหาร และมีสุขภาพที่ดีของเกษตรกรและผู้บริโภค
- (3) ยกกระดับมาตรฐานและระบบการตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ทั้งภาครัฐและเอกชน ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและนอกประเทศ
- (4) จัดระบบการให้บริการเพื่อสนับสนุนตลาดส่งออก เพื่อให้มีความคล่องตัวแก่ผู้ประกอบการส่งออก และมีศักยภาพเพียงพอที่จะแข่งขันกับต่างประเทศ
- (5) พัฒนาระบบและสร้างเครือข่ายเชื่อมโยงทางการค้าและการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งพัฒนาสร้างองค์ความรู้ด้านการตลาดให้กับผู้ประกอบการ
- (6) ส่งเสริมและประชาสัมพันธ์การตลาด เพื่อขยายตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในทุกระดับ ตั้งแต่ตลาดชุมชน ตลาดท้องถิ่น และตลาด Modern Trade ไปยังต่างประเทศเพื่อการส่งออก

3.2) แนวทาง/มาตรการ

- (1) พัฒนาการผลิตและเครือข่ายทั้งระบบ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็ง และเสริมสร้างศักยภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์ของไทยให้มีความสามารถในการแข่งขัน เป็นที่ยอมรับทั้งตลาดในและนอกประเทศ
- (2) พัฒนาระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทย เพื่อยกระดับมาตรฐานและระบบตรวจรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทย ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ
- (3) พัฒนาการตลาดสู่สากล เพื่อส่งเสริมและพัฒนาระบบตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งในและนอกประเทศ รวมทั้งพัฒนาความรู้ด้านการตลาดแก่ผู้ประกอบการ และส่งเสริมการประชาสัมพันธ์ด้านการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงคมนาคม กระทรวงการต่างประเทศ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและสถาบันเกษตรกร

4) ยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการเพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนา เกษตรอินทรีย์ไทย

4.1) เป้าประสงค์ คือ การสร้างความร่วมมือและเชื่อมโยงในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นระบบและเกิดเอกภาพในระดับประเทศ

4.2) แนวทาง/มาตรการ

(1) จัดให้มีกลไกระดับนโยบายในการบริหารจัดการและขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์อย่างเป็นเอกภาพ มีการบูรณาการแผนงบประมาณและประสานการปฏิบัติการกับทุกภาคส่วนในทุกระดับ ทั้งในด้านการบริหารจัดการเชิงนโยบาย ยุทธศาสตร์และการมีกลไกรองรับ

(2) จัดระบบการประสานความร่วมมือเพื่อนำไปสู่การรวมพลังของทุกภาคส่วนในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในทุกระดับ รวมทั้งสนับสนุนความร่วมมือในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ร่วมกับต่างประเทศ

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ จะเป็นกลไกดูแลการดำเนินการตามนโยบายและกำกับการบริการยุทธศาสตร์ และการดำเนินงานของทุกภาคที่เกี่ยวข้อง โดยมีผู้แทนจากหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง อาทิ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงอุตสาหกรรม สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงคมนาคม กระทรวงทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม กระทรวงการต่างประเทศ ภาคเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชน ผู้ทรงคุณวุฒิ และปราชญ์ชาวบ้านในแต่ละภูมิภาค

2.2 ผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนา เกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 โดยดำเนินการตามแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 และขยายระยะเวลาแผนปฏิบัติการออกไปถึง ปี 2555 ซึ่งผลการดำเนินงานที่สำคัญ ดังนี้

2.2.1 การจัดทำทิศทางพัฒนาเกษตรอินทรีย์ มีการดำเนินงาน ได้แก่

1) แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 22 มกราคม 2551 เห็นชอบร่างแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ตามที่คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เสนอ มี 4 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย การเสริมสร้างและจัดการองค์ความรู้ และนวัตกรรม การพัฒนาการเกษตรอินทรีย์ตามวิถีพื้นบ้าน การเสริมสร้าง ศักยภาพการเกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์สู่สากล และการบริหารจัดการ เพื่อขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไทย พร้อมทั้ง มอบหมายให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับ การจัดทำแผนปฏิบัติการและงบประมาณปี 2552 ต่อไป

2) แผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2551 - 2554 คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 6 พฤษภาคม 2551 เห็นชอบตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวง พาณิชย และกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี เสนอแผนปฏิบัติการ 12 แผนงาน 104 โครงการ กรอบวงเงิน 4,836.80 ล้านบาท และ ในการประชุมคณะกรรมการฯ เมื่อวันที่ 1 เมษายน 2552 ได้ขยาย ระยะเวลาแผนปฏิบัติการออกไปถึงปี 2555 โดยงบประมาณ เกษตรอินทรีย์ที่ได้รับจัดสรรในปี 2551 - 2554 มีวงเงินทั้งสิ้น 1,688 ล้านบาท แบ่งเป็น ปี 2551 จำนวน 639 ล้านบาท ปี 2552 จำนวน 444 ล้านบาท ปี 2553 จำนวน 147 ล้านบาท ปี 2554 จำนวน 169 ล้านบาท และ ปี 2555 จำนวน 288 ล้านบาท ตามลำดับ

2.2.2 การบริหารจัดการองค์ความรู้และนวัตกรรม

มีการดำเนินงาน ได้แก่

1) การศึกษาวิจัย มีการดำเนินงานที่สำคัญ เช่น การเพิ่มศักยภาพผู้ประกอบการนวัตกรรม การวิจัยและพัฒนาระบบ การผลิตและมาตรฐานสินค้าอินทรีย์ ส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์เพื่อลด การใช้สารเคมีทางการเกษตร รวมทั้งสนับสนุนการศึกษาวิจัยตลาด ในเชิงลึกในต่างประเทศ เป็นต้น โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลัก ในการผลักดันการศึกษาวิจัย

2) การประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจ ถูกต้อง มีการดำเนินงานที่สำคัญ เช่น การประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อ เกี่ยวกับการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมี และการจัดกิจกรรมส่งเสริม องค์ความรู้ด้านการตลาดเกษตรอินทรีย์ เช่น Organic Symposium 2010, Organic Academy และ Organic Island ณ เกาะพัง จังหัดสุราษธานี เป็นต้น โดยมีกระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตร และสหกรณ์ เป็นหน่วยงานหลัก

3) การถ่ายทอดความรู้และพัฒนาศักยภาพบุคลากร มีการดำเนินงานที่สำคัญ เช่น การอบรมผู้นำกลุ่มเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ในหลักสูตรส่งเสริมเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ การฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ชลประทานร่วมกับวิทยาการจากหน่วยงานอื่นๆ โดยมีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นหน่วยงานหลัก

4) การรวบรวมและเผยแพร่องค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ เพื่อการจัดการองค์ความรู้อย่างเป็นระบบ และเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ให้แก่เกษตรกรและผู้สนใจ โดยมีสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ เป็นหน่วยงานหลักในการรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่ปี 2533 - 2553 มีทั้งสิ้น 363 เรื่อง และได้เพิ่มฐานข้อมูลดังกล่าวไว้ในเว็บไซต์ และจัดพิมพ์เป็นหนังสือ

5) การจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการความรู้ โดยมีสำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ซึ่งจะประสานเครือข่ายมหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคล ในการหาแนวทางการจัดตั้งศูนย์ฯ เชื่อมโยงกับมหาวิทยาลัยเข้าด้วยกัน รวมถึงหน่วยงานต่างๆ เช่น ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน มหาวิทยาลัยในภูมิภาค และศูนย์เรียนรู้ของกรมพัฒนาที่ดิน เป็นต้น

6) การปรับแผนปฏิบัติการด้านองค์ความรู้และนวัตกรรม โดยให้หน่วยงานในกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ปรับแผนปฏิบัติการด้านองค์ความรู้และนวัตกรรมในคำของบประมาณ ปี 2555 เพื่อให้สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาด้านการผลิตและการตลาด รวมทั้งให้สำนักงานนวัตกรรมแห่งชาติ ประสานหน่วยงานสนับสนุนงานวิจัย เพื่อสร้างโครงการความร่วมมือในการสนับสนุนองค์ความรู้และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ที่เกี่ยวข้อง

2.2.3 การส่งเสริมการผลิต การตลาด และมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์

มีการดำเนินงาน ได้แก่

1) การส่งเสริมการผลิตและสร้างเครือข่ายการพึ่งตนเองตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ทั้งในด้านการส่งเสริมและสนับสนุนปัจจัยการผลิตที่จำเป็นต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์ การสร้างและเชื่อมโยงเกษตรอินทรีย์ ซึ่งจะช่วยให้เกิดการรวมกลุ่มเกษตรกรทำเกษตรอินทรีย์และเชื่อมโยงเครือข่าย และลดการพึ่งปัจจัยการผลิตจากภายนอก นอกจากนี้ มีการพัฒนาช่องทางการตลาดเพื่อรองรับผลผลิตส่วนเกินในชุมชนและท้องถิ่น เพื่อช่วยเหลือเกษตรกรตามวิถีพื้นบ้าน

2) การสนับสนุนให้มีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตไปสู่การทำเกษตรที่มีความมั่นคงและยั่งยืน มีการดำเนินงานที่สำคัญ เช่น โครงการส่งเสริมการผลิตเกษตรอินทรีย์ และการผลิตสินค้าปลอดภัย โครงการส่งเสริมการใช้สารอินทรีย์ทดแทนสารเคมีทางการเกษตร โครงการศูนย์เรียนรู้ปศุสัตว์อินทรีย์ สร้างเครือข่ายเชื่อมโยงและแลกเปลี่ยนเรียนรู้สู่การพึ่งพาตนเอง โดยมีกรมวิชาการเกษตร กรมส่งเสริมการเกษตร กรมพัฒนาที่ดิน และกรมปศุสัตว์ เป็นหน่วยงานหลัก

3) การผลักดันโครงการนำร่องเพื่อขับเคลื่อนการบูรณาการการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ปี 2552 - 2554 เพื่อขับเคลื่อนในระดับพื้นที่อย่างเป็นระบบ จำนวน 2 โครงการ ได้แก่ (1) โครงการบูรณาการการผลิตข้าวหอมมะลิอินทรีย์ในทุ่งกุลาร้องไห้เพื่อการส่งออก และ (2) โครงการบูรณาการเพื่อพัฒนามูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ในภาคเหนือตอนบน (ข้าว ผัก และสมุนไพรอินทรีย์) เพื่อใช้พื้นที่ให้เกิดศักยภาพสูงสุด กระจายโอกาส และยกระดับรายได้เกษตรกร รวมทั้งฟื้นฟูระบบนิเวศ

4) โครงการบูรณาการพัฒนาการผลิตและการตลาด เกษตรอินทรีย์ ปี 2553 - 2555 เพื่อผลักดันให้เกิดการบูรณาการ การทำงานร่วมกัน โดยยึดพื้นที่เป็นหลัก ไม่ซ้ำซ้อน และใช้งบประมาณ ให้เกิดประโยชน์สูงสุด จึงได้บูรณาการการส่งเสริมให้มีการผลิตสินค้า เกษตรในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ที่มีศักยภาพและความพร้อม โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เพื่อสนับสนุนให้เกษตรกรสามารถ พึ่งตนเองได้ มีความมั่นคงทางอาชีพ และสร้างรายได้ให้แก่เกษตรกร ตลอดจนสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับผลผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้ง มีสุขภาพที่ดี โดยมีเป้าหมายเพิ่มพื้นที่เกษตรอินทรีย์ 20,000 ไร่ ใน 17 จังหวัดของภาคเหนือตอนบน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และ ภาคใต้ โดยมีสินค้าหลัก ได้แก่ ข้าวหอมมะลิ ผักและผลไม้ และสมุนไพร งบประมาณ 3 ปี (2553 - 2555) รวมทั้งสิ้น 193.268 ล้านบาท

5) การสนับสนุนแผนพัฒนาและส่งเสริมตลาด สินค้าอินทรีย์ ปี 2554 - 2558 ของกระทรวงพาณิชย์ ซึ่งมีเป้าหมาย มุ่งสู่การเป็นศูนย์กลางสินค้าเกษตรอินทรีย์ในภูมิภาคอาเซียน (ASEAN Organic Hub) โดยเน้นการแปรรูปสินค้าอินทรีย์เพื่อเพิ่มมูลค่า 3 ประเภท ได้แก่ (1) กลุ่มอาหาร (2) กลุ่มไม่ใช่อาหาร เช่น ฝ้าย เป็นต้น และ (3) กลุ่มบริการ เช่น ธุรกิจสปา ธุรกิจความงาม และ ร้านค้าสีเขียว (Green Shop) เป็นต้น ซึ่งแนวทางการดำเนินงานให้ ความสำคัญ ทั้งตลาดในประเทศและต่างประเทศ เช่น การจัดงาน รวมพลคนอินทรีย์ การจัด Organic & Natural Expo และการจัดประชุม Organic Symposium เป็นต้น

2.2.4 การแก้ไขอุปสรรคด้านการผลิตและตลาด เกษตรอินทรีย์ มีการดำเนินงาน ได้แก่

1) การแก้ไขปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับผู้ประกอบการ ตรวจรับรองมาตรฐาน เนื่องจาก พ.ร.บ. มาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. 2551 “มาตรา 34(1) กำหนดให้ผู้ประกอบการตรวจรับรอง ต้องมีคุณสมบัติ เป็นบริษัทจำกัด โดยมีทุนจดทะเบียน ซึ่งชำระแล้วตามที่คณะกรรมการ มาตรฐานสินค้าเกษตรประกาศกำหนด” ทำให้หน่วยงานที่ไม่ได้เป็นบริษัท และไม่มีทุนจดทะเบียนไม่สามารถเป็นหน่วยงานตรวจสอบมาตรฐาน ตาม พ.ร.บ. มาตรฐานสินค้าเกษตรได้ ซึ่งปัจจุบันประกาศใช้ พ.ร.บ. มาตรฐานสินค้าเกษตร (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2556

2) การจัดการปุ๋ยเพื่อเกษตรอินทรีย์ เนื่องจาก การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ เน้นการปรับปรุงบำรุงดิน โดยใช้อินทรีย์วัตถุในรูปของปุ๋ยอินทรีย์ร่วมกับปุ๋ยชีวภาพเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งปุ๋ยดังกล่าวมักจะขาดธาตุอาหารพืชที่เป็นธาตุอาหารหลัก ได้แก่ ไนโตรเจน ฟอสฟอรัส และโปแตสเซียม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาข้อมูลการใช้แร่ธาตุและสารบำรุงดิน มีการวิจัยการเพิ่มประสิทธิภาพความเป็นธาตุอาหารพืชของแร่ธาตุและสารบำรุงดิน และการจัดระเบียบข้อบังคับการส่งออกแร่ธาตุเหล่านี้ เพื่อให้เอื้อต่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในประเทศให้มากที่สุด

2.3 การประเมินผลโครงการบูรณาการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พ.ศ. 2553 โดยสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

คณะอนุกรรมการพัฒนาการผลิต การตลาด และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติจัดทำโครงการบูรณาการในลักษณะโครงการต้นแบบ (Role Model) เพื่อให้เกิดความร่วมมือระหว่างหน่วยงานที่รับผิดชอบดำเนินการความเชื่อมโยงการผลิต การตลาดและมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม

2.3.1 วัตถุประสงค์โครงการ

- 1) เพื่อบูรณาการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ต่อยอด ขยายผลการพัฒนาในพื้นที่ที่มีการลด ละ เลิก การใช้สารเคมี เพื่อเข้าสู่ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐาน
- 2) เพิ่มปริมาณและมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการยกระดับการผลิตไปสู่เชิงอุตสาหกรรมและเชิงพาณิชย์ของผลิตภัณฑ์เป้าหมาย
- 3) เพื่อเชื่อมโยงตลาดสินค้าอินทรีย์ทั้งในและต่างประเทศ อันจะนำไปสู่การมีรายได้เพิ่มขึ้นของเกษตรกร และประชาชนมีอาหารปลอดภัยในการบริโภค

2.3.2 เป้าหมายพื้นที่/เกษตรกร ของโครงการ

ในปี 2553 - 2555 กำหนดเป้าหมายเกษตรกรผลิตพืช 2,000 ราย ปศุสัตว์ 6,157 ราย บูรณาการส่งเสริมพื้นที่ผลิตสินค้าอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองมาตรฐาน ในพื้นที่ 17 จังหวัด รวม 20,000 ไร่ ประกอบด้วย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนใต้ 8 จังหวัด พื้นที่ 12,280 ไร่ ภาคเหนือตอนบน 5 จังหวัด พื้นที่ 7,120 ไร่ และภาคใต้ 4 จังหวัด พื้นที่ 600 ไร่

2.3.3 การประเมินผลโครงการฯ

โครงการบูรณาการการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ พ.ศ. 2553 - 2555 เป็นโครงการ Flag Ship เพื่อการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ในลักษณะบูรณาการ จัดทำโดยคณะอนุกรรมการพัฒนาการผลิต การตลาด และมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ภายใต้คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ดังนั้น ศูนย์ประเมินผลสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ทำการติดตามประเมินผลโครงการบูรณาการการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พ.ศ. 2553 ภายใต้แผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2551 - 2554 ในพื้นที่เป้าหมาย 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย เชียงใหม่ พะเยา ลำพูน และลำปาง โดยมีหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมบูรณาการถ่ายทอดความรู้ด้านการผลิตแบบอินทรีย์ครบวงจร ให้แก่กลุ่มเป้าหมายด้านพืชและปศุสัตว์ ตลอดจนการสนับสนุนปัจจัยการผลิต เช่น สารเร่ง พด. เมล็ดพันธุ์ และพันธุ์สัตว์ ระยะเวลาดำเนินการ ตั้งแต่ปี 2553 - 2555 เพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขวิธีการส่งเสริมและพัฒนาการผลิตเกษตรอินทรีย์

1) สรุปผลการประเมิน

การดำเนินงานมีความสอดคล้องตรงกับวัตถุประสงค์ของโครงการ คือ บูรณาการพัฒนาการผลิตสินค้าเกษตรต่อยอดขยายผลการพัฒนาในพื้นที่ที่มีการลด ละ เลิก การใช้สารเคมี เพื่อเข้าสู่ระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ที่มีการรับรองมาตรฐาน โดยมีผลการดำเนินการ ดังนี้

1.1) การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์เป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการ เนื่องจากเป็นการคัดเลือกกลุ่มที่ส่งเสริมโดยพิจารณาจากความพร้อมและความสนใจของเกษตรกร จึงทำให้การส่งเสริมมีประสิทธิภาพมากกว่าการเน้นปริมาณการส่งเสริมเกษตรกร ดังนั้น การส่งเสริมในลักษณะบูรณาการในพื้นที่เป้าหมายที่ชัดเจนควรดำเนินต่อไป แต่ควรเพิ่มบทบาทการบริหารจัดการในพื้นที่ให้มากขึ้น โดยการแต่งตั้งคณะทำงานในระดับพื้นที่

1.2) ผลการส่งเสริมการผลิตให้กับเกษตรกร พบว่า เกษตรกรที่ผลิตแบบเคมีก่อนเข้าร่วมโครงการสามารถปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นแบบลดใช้สารเคมีได้ ร้อยละ 83.48 และสามารถปรับการผลิตเป็นแบบอินทรีย์ได้ ร้อยละ 12.00 คือ เป็นไปตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการอบรม ส่วนเกษตรกรที่ได้ลดการใช้สารเคมีมาแล้วก่อนเข้าร่วมโครงการ พบว่า หลังเข้าร่วมโครงการมีเกษตรกรถึงร้อยละ 73.78 ที่สามารถผลิตตามมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และได้รับการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์รวม ร้อยละ 91.77 เกษตรกรกลุ่มนี้ส่วนใหญ่ได้รับการรับรองอยู่แล้วก่อนเข้าร่วมโครงการ คิดเป็นร้อยละ 73.23 ทั้งนี้ เกษตรกรที่ได้รับการรับรองหลังเข้าร่วมโครงการ ร้อยละ 14.54 ซึ่งเป็นผลจากการส่งเสริม

1.3) กิจกรรมที่ขับเคลื่อนให้โครงการบรรลุตามวัตถุประสงค์ ประกอบด้วย กิจกรรมการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์และสนับสนุนปัจจัยการผลิต พบว่า หลังจากเกษตรกรได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์แล้ว มีความเข้าใจอยู่ในระดับมาก มีค่าคะแนนเฉลี่ย 3.58 โดยเกษตรกรส่วนใหญ่ ร้อยละ 42.86 มีความเข้าใจมาก รองลงมา ร้อยละ 36.57 เข้าใจปานกลาง และร้อยละ 12.57 เข้าใจมากที่สุด ด้านความรู้เกษตรอินทรีย์จากการประเมินจากแบบทดสอบ พบว่า เกษตรกรที่เข้ารับการอบรม ส่วนใหญ่อยู่ในระดับดี ร้อยละ 58.96

1.4) ในภาพรวม เกษตรกรทั้งที่ผลิตเกษตรอินทรีย์มาก่อนแล้วและยังอยู่ในระยะปรับเปลี่ยน ส่วนใหญ่ร้อยละ 60.11 นำความรู้ไปใช้บางส่วน เนื่องจากข้อจำกัดด้านพันธุ์สัตว์ และอาหาร เมื่อแยกเป็นรายกลุ่ม พบว่า เกษตรกรกลุ่มเกษตรอินทรีย์มีการนำความรู้ไปใช้มากกว่ากลุ่มที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน เนื่องจากกลุ่มที่คัดเลือกเข้าโครงการส่วนใหญ่เป็นเกษตรกรที่ให้ความสนใจและมีแนวโน้มที่จะผลิตเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว โดยกลุ่มที่ผลิตเกษตรอินทรีย์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 58.35 นำความรู้ไปใช้ทั้งหมด เนื่องจากผลิตแบบเกษตรอินทรีย์อยู่แล้ว และเสริมในส่วนองค์ความรู้ใหม่ๆ ที่ได้รับการอบรม ส่วนปศุสัตว์อินทรีย์ สำหรับปัจจัยการผลิตที่เกษตรกรได้รับ มีการนำปัจจัยการผลิตที่ได้รับไปใช้ทั้งหมดร้อยละ 62.65 ที่เหลือร้อยละ 37.35 นำไปใช้บางส่วน เนื่องจากยังไม่มีเวลา เช่น ได้รับสารเร่งทั้ง พด. 1 และ 2 แต่นำไปใช้เพียงสารเร่ง พด. 2 เป็นต้น โดยพบว่า กลุ่มที่ผลิตเกษตรอินทรีย์อยู่ก่อนแล้วมีส่วนร่วมการนำปัจจัยการผลิตไปใช้มากกว่ากลุ่มระยะปรับเปลี่ยน เนื่องจากมีความพร้อมและมีความรู้พื้นฐานอยู่ก่อนแล้ว

2) ข้อเสนอแนะ

2.1) การส่งเสริมในรูปแบบบูรณาการ ในพื้นที่เดียวกันของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นการส่งเสริมที่ทำให้เกิดการพัฒนาด้านการผลิตอินทรีย์ โดยเฉพาะการกำหนดพื้นที่ส่งเสริมให้แก่เกษตรกรที่พร้อม และมีศักยภาพในการปรับเปลี่ยนมากกว่าการเน้นปริมาณ เนื่องจากการส่งเสริมในกลุ่มที่พร้อมและสนใจ จะสามารถเข้าสู่ระบบการผลิตแบบอินทรีย์ได้ง่ายกว่า ดังนั้นจึงควรดำเนินการส่งเสริมกลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง (ในกลุ่มที่ส่งเสริมและยังอยู่ในระยะปรับเปลี่ยนควรส่งเสริมเกษตรกรกลุ่มนี้ต่อไปจนปรับเปลี่ยนสู่ระบบการผลิตแบบอินทรีย์) เพื่อเป็นการเพิ่มมูลค่าของผลผลิต และเป็นแรงกระตุ้นให้เกษตรกรรายอื่นทำการเกษตรแบบอินทรีย์มากขึ้น

2.2) สำหรับเกษตรกรที่สามารถปรับเปลี่ยนการผลิตเป็นอินทรีย์ได้แล้ว หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการพัฒนาส่งเสริมการตลาดและการแปรรูป ซึ่งระบบการส่งเสริมที่ได้ผล คือ ระบบพันธสัญญา (Contract Farming) และระบบสหกรณ์ เนื่องจากเกษตรกรที่อยู่ในโครงการมั่นใจว่ามีตลาดรองรับผลผลิต นอกจากผลิตเพื่อส่งออกแล้ว ยังสามารถขยายการผลิตเพื่อใช้บริโภคภายในประเทศ เพื่อสุขอนามัยและคุณภาพชีวิตที่ดีของคนไทย

2.3) รัฐบาลควรให้ความสำคัญคุ้มครองและสนับสนุนเกษตรกรรายย่อยที่ปรับเปลี่ยนระบบการผลิตเป็นเกษตรอินทรีย์ (ข้าว) ให้ได้ผลตอบแทนที่สูงกว่าข้าวทั่วไป ทั้งนี้ ในส่วนของกรมการข้าวควรเร่งส่งเสริมผลักดันให้มีการขยายการผลิตข้าวอินทรีย์อย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะการส่งเสริมความเข้าใจในหลักการผลิตข้าวอินทรีย์ที่ได้มาตรฐานสากล การให้ความรู้เทคโนโลยีการผลิตข้าวอินทรีย์แก่เกษตรกร

2.4) ควรดำเนินการด้านบูรณาการระหว่างหน่วยงานเพิ่มขึ้น และควรมีการส่งเสริม วิเคราะห์ สถานการณ์การผลิตปศุสัตว์อินทรีย์และพืชอินทรีย์ เพื่อให้การผลิตในพื้นที่สนับสนุนซึ่งกันและกัน รวมทั้งส่งเสริมให้มีการปลูกผักอินทรีย์ และประมงอินทรีย์เพื่อเป็นอาหารของครัวเรือน

3.

การทบทวนสถานการณ์เกษตรอินทรีย์

การทบทวนสถานการณ์เกษตรอินทรีย์

3.1 สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ของโลก

3.1.1 การผลิต

พื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์โลกมีแนวโน้มการขยายตัวเพิ่มขึ้น ตั้งแต่ปี 2545 ซึ่งจากรายงานผลการสำรวจใน 167 ประเทศทั่วโลกในปี 2558 ของสถาบันวิจัยเกษตรกรรมอินทรีย์ (The Research Institute of Organic Agriculture: FiBL) และสหพันธ์เกษตรอินทรีย์นานาชาติ (International Federation of Organic Agriculture Movements: IFOAM) มีพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ ในปี 2558 รวม 318.268 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจาก 272.890 ล้านไร่ ในปี 2557 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 16.63

กลุ่มประเทศที่มีพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์สูงสุด ในปี 2558 คือ กลุ่มโอเชียเนีย (ออสเตรเลีย และประเทศในหมู่เกาะใกล้เคียง) จำนวน 142.740 ล้านไร่ รองลงมา กลุ่มยุโรป จำนวน 79.481 ล้านไร่ กลุ่มละตินอเมริกา จำนวน 42.155 ล้านไร่ และส่วนที่เหลือเป็นพื้นที่ในกลุ่มประเทศ อเมริกาเหนือ เอเชีย และแอฟริกา

สำหรับเอเชีย ในปี 2558 มีพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ รวม 24.783 ล้านไร่ เพิ่มขึ้นจาก 22.30 ล้านไร่ ในปี 2557 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 11.17 (ตารางที่ 3.1)

ตารางที่ 3.1 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั่วโลก แบ่งตามกลุ่มประเทศ ปี 2554 - 2558

(หน่วย : ล้านไร่)

กลุ่มประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2557 - 2558 (ร้อยละ)
แอฟริกา	7.162	7.162	7.640	7.890	10.522	33.33
เอเชีย	20.120	20.120	21.412	22.300	24.783	11.17
ยุโรป	69.695	69.695	71.573	72.660	79.481	9.40
ละตินอเมริกา	42.585	42.585	41.877	42.410	42.155	- 0.59
อเมริกาเหนือ	18.827	18.827	19.048	19.260	18.587	- 3.48
โอเชียเนีย	76.006	76.006	108.237	108.370	142.740	31.69
รวม	234.294	234.294	269.788	272.890	318.268	16.63

ที่มา : The World of Organic Agriculture 2017 FiBL and IFOAM 2017 ฐานข้อมูลที่ได้จากใบรับรองภาคเอกชนและรัฐบาล
หมายเหตุ : 1. ปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เดิมใช้มาตราเป็นเฮกเตอร์โดยใช้ : 1 เฮกเตอร์ = 6.25 ไร่
2. ข้อมูลจาก The World of Organic Agriculture 2017 FiBL and IFOAM 2017 ข้อมูลล่าสุดถึงปี พ.ศ. 2558

ประเทศที่มีพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์มาก 15 อันดับของโลกในปี 2558 อันดับหนึ่ง คือ ออสเตรเลีย มีพื้นที่การผลิต 141.813 ล้านไร่ อันดับสอง คือ อาร์เจนตินา มีพื้นที่การผลิต 19.209 ล้านไร่ อันดับสาม คือ สหรัฐอเมริกา ที่มีพื้นที่การผลิต 12.683 ล้านไร่ ทั้งนี้ ประเทศไทยมีพื้นที่การผลิตเป็นอันดับที่ 60 ของโลก จำนวน 0.285 ล้านไร่ (ตารางที่ 3.2)

ตารางที่ 3.2 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ทั่วโลก แบ่งตามประเทศ ปี 2554 - 2558

(หน่วย : ล้านไร่)

ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2557 - 2558 (ร้อยละ)
ประเทศที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มาก 15 อันดับแรกของโลก						
1. ออสเตรเลีย	75.011	75.011	107.188	114.625	141.813	23.72
2. อาร์เจนตินา	23.726	22.734	20.507	19.137	19.209	0.38
3. สหรัฐอเมริกา	13.615	13.615	13.615	9.716	12.683	30.54
4. สเปน	10.137	9.957	10.063	10.690	12.304	15.10
5. จีน	11.875	11.875	13.088	12.031	10.062	- 16.37
6. อิตาลี	6.856	7.296	8.232	8.674	9.329	7.55
7. ฝรั่งเศส	6.095	6.456	6.630	6.993	8.596	22.92
8. อูรุกวัย	5.819	5.819	5.819	8.171	8.171	-
9. อินเดีย	6.777	3.125	3.188	4.500	7.375	63.89
10. เยอรมนี	6.348	6.465	6.531	6.548	6.805	3.92
11. แคนาดา	5.258	5.212	5.433	5.650	5.903	4.48
12. บราซิล	4.294	4.408	4.407	4.688	4.688	-
13. เม็กซิโก	2.293	3.046	3.134	3.134	3.651	16.50
14. โปแลนด์	3.809	4.137	4.187	4.112	3.630	- 11.72
15. ออสเตรีย	3.391	3.361	3.292	3.285	3.460	5.33
↓						
60. ไทย	0.218	0.204	0.211	0.236	0.285	20.97
อื่นๆ (167 ประเทศ)	46.071	49.212	51.118	46.822	55.12	17.72
รวม	234.182	235.160	269.768	272.890	318.267	16.63

ที่มา : The World of Organic Agriculture 2017 FiBL and IFOAM 2017 ฐานข้อมูลที่ได้จากใบรับรองภาคเอกชนและรัฐบาล

หมายเหตุ : 1. ปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เดิมใช้มาตราเป็นเฮกเตอร์โดยใช้ : 1 เฮกเตอร์ = 6.25 ไร่

2. ข้อมูลจาก The World of Organic Agriculture 2017 FiBL and IFOAM 2017 ข้อมูลล่าสุดถึงปี พ.ศ. 2558

ปี 2558 เอเชียมีพื้นที่การผลิตเกษตรอินทรีย์ จำนวน 24.783 ล้านไร่ โดยประเทศที่มีพื้นที่ผลิตมากเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ จีน มีพื้นที่การผลิต 10.062 ล้านไร่ รองลงมาคือ อินเดีย มีพื้นที่การผลิต 7.375 ล้านไร่ คาซัคสถาน มีพื้นที่การผลิต 1.896 ล้านไร่ และฟิลิปปินส์ มีพื้นที่การผลิต 1.467 ล้านไร่ ตามลำดับ สำหรับประเทศไทย อยู่ในลำดับที่ 8 มีพื้นที่การผลิต 0.285 ล้านไร่ (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ในภูมิภาคเอเชีย แบ่งตามประเทศปี 2554 - 2558

(หน่วย : ล้านไร่)

ประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2557 - 2558 (ร้อยละ)
ประเทศที่มีพื้นที่เกษตรอินทรีย์มาก 15 อันดับแรกของเอเชีย						
1. จีน	11.875	11.875	13.088	12.031	10.062	- 16.37
2. อินเดีย	6.777	3.125	3.188	4.500	7.375	63.89
3. คาซัคสถาน	1.226	1.820	1.820	1.820	1.896	4.18
4. ฟิลิปปินส์	0.602	0.506	0.538	0.688	1.467	113.15
5. อินโดนีเซีย	0.463	0.552	0.411	0.710	0.815	14.74
6. ศรีลังกา	0.122	0.122	0.122	0.391	0.602	53.96
7. เวียดนาม	0.146	0.227	0.234	0.269	0.479	78.26
8. ไทย	0.218	0.204	0.211	0.236	0.285	20.97
9. อาเซอร์ไบจาน	0.137	0.148	0.146	0.146	0.235	61.29
10. ซาอุดีอาระเบีย	0.116	0.085	0.229	0.235	0.228	- 2.86
11. ปากีสถาน	0.156	0.140	0.140	0.149	0.214	43.57
12. ตีมอร์เลสเต	0.155	0.154	0.154	0.159	0.158	- 0.97
13. สาธารณรัฐอาหรับชีเรีย	0.125	0.125	0.125	0.125	0.125	-
14. สาธารณรัฐเกาหลี	0.121	0.159	0.133	0.114	0.113	- 0.93
15. อีหร่าน	0.271	0.266	0.076	0.073	0.091	25.63
อื่นๆ (24 ประเทศ)	0.568	0.609	0.692	0.651	0.638	- 16.37
รวม (39 ประเทศ)	23.077	20.117	21.306	22.296	24.783	63.89

ที่มา : The World of Organic Agriculture 2017 FiBL and IFOAM 2017 ฐานข้อมูลที่ได้จากใบรับรองภาคเอกชนและรัฐบาล
หมายเหตุ : 1. ปรับปรุงข้อมูลพื้นที่เดิมใช้มาตราเป็นเฮกเตอร์โดยใช้ : 1 เฮกเตอร์ = 6.25 ไร่

2. ข้อมูลจาก The World of Organic Agriculture 2017 FiBL and IFOAM 2017 ข้อมูลล่าสุดถึงปี พ.ศ. 2558

3.1.2 การตลาด

มูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดโลกปี 2558 สูงถึง 2.95 ล้านล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี 2557 มีมูลค่า 2.68 ล้านล้านบาท หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 10.28 (ตารางที่ 3.4) (ที่มา: The World of Organic Agriculture 2017, FiBL and IFOAM 2017)

ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีมูลค่าเป็นอันดับหนึ่ง ได้แก่ สหรัฐอเมริกา ในปี 2558 มีมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ 1.395 ล้านล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 1.163 ล้านล้านบาท ในปี 2557 หรือคิดเป็นร้อยละ 19.92 ซึ่งสหรัฐอเมริกาเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้ส่งออกรายใหญ่ สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ผลิต ได้แก่ ผลไม้ ผัก พืชไร่ เนย ขนมอบัง และของใช้ประจำวัน สินค้าส่งออกหลัก ได้แก่ ถั่วเหลือง เครื่องปรุงอาหาร น้ำผลไม้ ผักผลไม้แช่แข็ง และผลไม้แห้ง ตลาดหลัก คือ แคนาดา ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป

ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่มีมูลค่ารองลงมา คือ ยุโรป โดยประเทศที่มีมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์สูงสุด คือ เยอรมัน มีมูลค่า 0.336 ล้านล้านบาท สินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งออกหลัก ได้แก่ ผลไม้ ผัก สมุนไพร เครื่องเทศ และน้ำมันมะกอก

สำหรับตลาดเอเชีย ในปี 2558 ประเทศที่มีมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์มากที่สุด คือ จีน มีมูลค่า 0.183 ล้านล้านบาท รองลงมา ได้แก่ ญี่ปุ่น สาธารณรัฐเกาหลี อินเดีย สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์และประเทศไทย ตามลำดับ สินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งออกที่สำคัญ ได้แก่ ผลไม้ ผัก สมุนไพร เครื่องเทศ ข้าว และเครื่องปรุงอาหาร

ตารางที่ 3.4 มูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดโลก ปี 2556 - 2558

กลุ่มประเทศ	ประเทศ	2556 (ล้านบาท)	2557 (ล้านบาท)	2558 (ล้านบาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2557 - 2558 (ร้อยละ)
แอฟริกา	เอธิโอเปีย	-	-	507	-
	เคนยา	-	-	156	-
	รวม	-	-	663	-
เอเชีย	จีน	97,200	159,143	183,768	15.47
	ญี่ปุ่น	40,000	43,000	39,000	- 9.30
	สาธารณรัฐเกาหลี	-	9,503	10,959	15.32
	อินเดีย	5,200	5,590	5,070	- 9.30
	สหรัฐอเมริกาบริบทเอมิเรตส์	-	-	4,407	-
	ไทย	1,915	2,332	-	-
	เวียดนาม	-	86	195	126.74
	อัฟกานิสถาน	-	-	117	-
	รวม	144,315	219,654	243,516	10.86
ยุโรป	เยอรมัน	302,000	340,130	336,180	- 1.16
	ฝรั่งเศส	175,200	207,690	215,826	3.92
	อังกฤษ	82,600	99,201	101,556	2.37
	อิตาลี	80,800	92,235	90,363	- 2.03
	สวิตเซอร์แลนด์	66,720	78,131	84,825	8.57
	สวีเดน	40,720	60,286	67,314	11.66
	สเปน	39,920	42,914	58,422	36.14
	เดนมาร์ก	36,680	39,216	42,081	7.31
	เนเธอร์แลนด์	33,600	41,495	41,808	0.75
	ออสเตรีย	42,600	45,795	41,535	- 9.30
	อื่นๆ (24 ประเทศ)	69,012	78,819	81,748	3.72
	รวม	969,852	1,125,912	1,161,658	3.17

ที่มา : 1. ข้อมูลจาก The World of Organic Agriculture 2017 FiBL and IFOAM 2017 ฐานข้อมูลที่ได้จากใบรับรองภาคเอกชนและรัฐบาล

2. ข้อมูลมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย มาจากมูลนิธิสายใยแผ่นดิน 2559

หมายเหตุ : ธนาคารแห่งประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยปี 2556

ปี 2556 อัตราแลกเปลี่ยน 1 ยูโร = 40 บาท (อัตรากลาง 1 ยูโร = 40.8123 บาท)

ปี 2557 อัตราแลกเปลี่ยน 1 ยูโร = 43 บาท (อัตรากลาง 1 ยูโร = 43.1576 บาท)

ปี 2558 อัตราแลกเปลี่ยน 1 ยูโร = 39 บาท (อัตรากลาง 1 ยูโร = 39.0533 บาท)

ตารางที่ 3.4 มูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ในตลาดโลก ปี 2556 - 2558 (ต่อ)

กลุ่มประเทศ	ประเทศ	2556 (ล้านบาท)	2557 (ล้านบาท)	2558 (ล้านบาท)	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2557 - 2558 (ร้อยละ)
ละตินอเมริกา	เม็กซิโก	560	602	546	- 9.30
	เปรู	560	602	546	- 9.30
	ชิลี	80	86	121	40.70
	รวม	1,200	1,290	1,213	- 5.98
อเมริกาเหนือ	สหรัฐอเมริกา	973,880	1,163,666	1,395,498	19.92
	แคนาดา	95,000	117,304	107,523	- 8.34
	รวม	1,068,880	1,280,970	1,503,021	17.33
โอเชียเนีย	ออสเตรเลีย	42,600	45,795	37,518	- 18.07
	นิวซีแลนด์	3,280	3,526	4,836	37.15
	รวม	45,880	49,321	42,354	- 14.13
รวม (53 ประเทศ)		2,230,127	2,677,147	2,952,425	10.28

- ที่มา : 1. ข้อมูลจาก The World of Organic Agriculture 2017 FiBL and IFOAM 2017 ฐานข้อมูลที่ได้จากใบรับรองภาคเอกชนและรัฐบาล
2. ข้อมูลมูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย มาจากมูลนิธิสายใยแผ่นดิน 2559

หมายเหตุ : ธนาคารแห่งประเทศไทย อัตราแลกเปลี่ยนเฉลี่ยปี 2556

- ปี 2556 อัตราแลกเปลี่ยน 1 ยูโร = 40 บาท (อัตรากลาง 1 ยูโร = 40.8123 บาท)
ปี 2557 อัตราแลกเปลี่ยน 1 ยูโร = 43 บาท (อัตรากลาง 1 ยูโร = 43.1576 บาท)
ปี 2558 อัตราแลกเปลี่ยน 1 ยูโร = 39 บาท (อัตรากลาง 1 ยูโร = 39.0533 บาท)

3.2 สถานการณ์เกษตรอินทรีย์ไทย

3.2.1 การผลิต

พื้นที่เกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยในปี 2558 มีพื้นที่การผลิต 284,918.45 ไร่ เพิ่มขึ้นจาก 235,523.35 ไร่ ในปี 2557 หรือเพิ่มร้อยละ 20.97 โดยเฉพาะพื้นที่ของการปลูกข้าว และผัก/ผลไม้ผสมผสานอินทรีย์ มีอัตราเพิ่มโดยเฉลี่ยร้อยละ 27.99 และ 187.31 ตามลำดับ

ตารางที่ 3.5 พื้นที่เกษตรอินทรีย์ของไทย ปี 2554 - 2558

(หน่วย : ไร่)

ปี	2554	2555	2556	2557	2558	อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2557 - 2558 (ร้อยละ)
ข้าว	140,711.61	124,964.39	125,730.71	131,502.69	168,310.45	27.99
พืชไร่	46,682.07	46,691.44	42,865.67	43,965.57	43,842.57	0.28
ผัก	7,132.83	4,443.45	4,433.33	5,363.52	3,161.19	-41.06
ผลไม้	6,485.50	7,440.04	7,951.09	13,660.00	14,260.50	4.4
ชา/กาแฟ	5,605.00	6,689.25	7,372.41	13,514.07	10,286.71	-23.88
ผัก/ผลไม้ผสมผสาน	7,935.13	12,106.50	9,145.09	13,023.03	37,415.87	187.31
สัตว์น้ำ	1,838.52	1,779.92	1,685.92	-	-	0
อื่นๆ	130.50	1,270.83	13,999.56	14,494.47	7,641.16	-47.28
รวม	216,521.16	205,385.82	213,183.78	235,523.35	284,918.45	20.97

ที่มา : มูลนิธิสืบนาคะเสถียร 2559

3.2.2 การตลาด

ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ ในปี 2557 (ที่มา: กระทรวงพาณิชย์) พบว่า มูลค่าสินค้าเกษตรอินทรีย์รวม 2,311.55 ล้านบาท เพิ่มขึ้นจาก 1,914.80 ล้านบาท ในปี 2556 หรือเพิ่มขึ้นร้อยละ 20.72 (ตารางที่ 3.6) โดยแบ่งเป็น ตลาดส่งออก มีมูลค่า 1,817.10 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 77.94 และตลาดในประเทศมีมูลค่า 514.45 ล้านบาท คิดเป็นร้อยละ 22.06

สินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทย ส่วนใหญ่ได้แก่ ข้าว รองลงมา คือ พืชไร่ (ข้าวโพดหวาน มันสำปะหลัง ถั่วลิสง อ้อย ถั่วเหลือง) ผลไม้ (มะม่วง ชมพู่ ทับทิมจันทร์ เงาะ มังคุด ลองกอง) ชา - กาแฟ และ ผัก (หน่อไม้ฝรั่ง ผักหวานบ้าน ผักสลัด ผักกูด ขมิ้นขาว หอมตะไคร้ ผักชีคะน้ำ แตงกวา กระเจียบเขียวกะหล่ำปลี)

ตารางที่ 3.6 ปริมาณและมูลค่าผลผลิตเกษตรอินทรีย์ไทย

ปี	ปริมาณการผลิต (ตัน)	มูลค่าการผลิต (ล้านบาท)
2546	9,756	375.13
2547	15,966	608.79
2548	29,415	920.39
2549	30,375	948.03
2550	33,677	976.84
2551	26,565	806.09
2552	44,688	1,354.42
2553	47,547	1,752.10
2554	51,011	1,809.80
2555	48,578	1,842.50
2556	71,847	1,914.80
2557	-	2,311.55
อัตราการเปลี่ยนแปลง ปี 2556 - 2557 (ร้อยละ)	-	20.72

ที่มา : มูลนิธิสืบนาคะเสถียร 2559

ตลาดส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่สำคัญของไทย ได้แก่ ยุโรป สหรัฐอเมริกา และเอเชีย

สินค้าเกษตรอินทรีย์ส่งออกที่สำคัญในปี 2557 ได้แก่ ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูป คือ (1) ผลิตภัณฑ์อาหารแปรรูปสำหรับบริโภค เช่น กะทิ เครื่องแกงและซอส และ (2) ผลิตภัณฑ์แปรรูปเบื้องต้นเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบสำหรับการแปรรูปอาหาร (น้ำตาล และสารให้ความหวาน) ซึ่งมีมูลค่า 1,201.00 ล้านบาท มีสัดส่วนของมูลค่าส่งออกร้อยละ 66.09 โดยตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ส่วนใหญ่ คือ ยุโรปและอเมริกาเหนือ (ตารางที่ 3.7)

รองลงมา คือ ข้าว มีปริมาณการส่งออก 12,690.03 ตัน คิดเป็นมูลค่ารวม 552.25 ล้านบาท โดยในปี 2557 มีสัดส่วนของมูลค่าส่งออกคิดเป็นร้อยละ 30.39 โดยประเทศไทยส่งออกข้าวหอมมะลิอินทรีย์ ไปกลุ่มประเทศต่างๆ โดยกลุ่มประเทศที่มีสัดส่วนมูลค่าส่งออกมากที่สุด ได้แก่ ยุโรป (ร้อยละ 59.76) รองลงมา ได้แก่ อเมริกาเหนือ (ร้อยละ 26.46) เอเชีย (ร้อยละ 10.89) ตามลำดับ ซึ่งประเทศที่มีการนำเข้ามากที่สุด คือ สหรัฐอเมริกา อิตาลี เนเธอร์แลนด์ สวิสเซอร์แลนด์ ฝรั่งเศส และเดนมาร์ก (ตารางที่ 3.8)

สำหรับการส่งออกผัก/ผลไม้สด มีค่าน้อย โดยในปี 2557 มีมูลค่าการส่งออก 60.75 ล้านบาท โดยตลาดส่งออกผัก/ผลไม้สด ที่สำคัญคือ ยุโรปและเอเชีย

ส่วนผลิตภัณฑ์ที่ไม่ใช่อาหาร ส่วนใหญ่จะเป็นสินค้าในกลุ่มผลิตภัณฑ์ถนอมผิว และเครื่องสำอางเป็นหลัก มีมูลค่าในการส่งออกน้อยที่สุด โดยตลาดส่งออกผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่ คือ ยุโรป

ตารางที่ 3.7 ตลาดส่งออกและมูลค่าการส่งออกสินค้าอินทรีย์ของไทย ปี 2557

กลุ่มประเทศ	มูลค่าส่งออก ปี 2557									
	ข้าว		ผัก /ผลไม้ สด		ผลิตภัณฑ์แปรรูป		ผลิตภัณฑ์ไม่ใช่อาหาร		รวม	
	(ล้านบาท)	(ร้อยละ)	(ล้านบาท)	(ร้อยละ)	(ล้านบาท)	(ร้อยละ)	(ล้านบาท)	(ร้อยละ)	(ล้านบาท)	(ร้อยละ)
เอเชีย	60.14	10.89	17.93	29.51	276.11	22.99	0.62	20	354.80	19.53
ยุโรป	330.02	59.76	42.82	70.49	448.21	37.32	2.47	79.71	823.53	45.32
อเมริกาเหนือ	146.13	26.46	-	-	409.78	34.12	0.01	0.29	555.92	30.59
อื่นๆ	15.96	2.89	-	-	66.90	5.57	-	-	82.86	4.56
รวม	552.25	100.00	60.75	100.00	1,201.00	100	3.10	100	1,817.10	100.00
สัดส่วนของมูลค่าส่งออก (ร้อยละ)	30.39		3.34		66.09		0.18		100.00	

ที่มา : โครงการศึกษาการจัดทำข้อมูลสถานการณ์การผลิตและการตลาดสินค้าอินทรีย์ สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์ (กันยายน 2558)

ตารางที่ 3.8 ตลาดส่งออก ปริมาณและมูลค่าการส่งออกข้าวอินทรีย์ของไทย ปี 2554 - 2558

กลุ่มประเทศ	2554	2555	2556	2557	2558 1 ม.ค. - 31 ส.ค.
เอเชีย (ตัน)	402.24	501.31	488.29	1,381.97	653.41
ยุโรป (ตัน)	4,394.61	3,923.09	5,034.51	7,583.42	6,542.57
อเมริกาเหนือ (ตัน)	1,258.20	2,409.56	2,336.23	3,357.68	2,576.29
อื่นๆ (ตัน)	80.43	123.88	179.48	366.96	144.17
ปริมาณรวม (ตัน)	6,135.48	6,957.84	8,038.51	12,690.03	9,916.44
มูลค่า (ล้านบาท)	-	273.25	345.91	552.25	433.94

ที่มา : โครงการศึกษาการจัดทำข้อมูลสถานการณ์การผลิตและการตลาดสินค้าอินทรีย์ สำนักปลัดกระทรวงพาณิชย์ (กันยายน 2558)

3.2.3 รูปแบบและช่องทางตลาดเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศ การตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยสามารถจำแนกเป็น 4 รูปแบบ ดังนี้ (ที่มา : มุลนิธิสืบนาคะเสถียร)

1) การตลาดระบบสมาชิก (Community Support Agriculture : CSA)

เป็นรูปแบบการตลาดที่เก่าแก่ที่สุดของกระบวนการเกษตรอินทรีย์ที่เชื่อมต่อโดยตรงระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค ระบบนี้มีหลักการพื้นฐาน คือ ผู้บริโภคตกลงกับเกษตรกรผู้ผลิตในการซื้อผลผลิตเกษตรอินทรีย์ที่ผลิตได้ตามฤดูกาล โดยผู้บริโภคจะชำระเงินล่วงหน้าให้กับเกษตรกร หลังจากเก็บเกี่ยวผลผลิตจะถูกจัดส่งไป ณ จุดกระจายย่อยตามที่ตกลง แล้วสมาชิกผู้บริโภคที่อยู่ในละแวกใกล้เคียงจะเป็นผู้มารับผลผลิตด้วยตนเอง การตลาดระบบนี้ เกษตรกรจะมีหลักประกันทางเศรษฐกิจ และมีโอกาสในการสื่อสารโดยตรงกับผู้บริโภค ส่วนผู้บริโภคเองก็สามารถไปเยี่ยมเยือนฟาร์มเกษตรกร เพื่อดูการผลิตหรือช่วยเกษตรกรทำงานในฟาร์มก็ได้

การตลาดระบบนี้มีผลดี ในแง่ของความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดระหว่างเกษตรกรผู้ผลิตและผู้บริโภค แต่ข้อจำกัดก็คือ เกษตรกรจะต้องมีฟาร์มที่อยู่ไม่ห่างจากเมืองใหญ่มากนัก และจำเป็นต้องมีรถยนต์สำหรับใช้ในการขนส่งเอง นอกจากนี้ การตลาดระบบสมาชิกใช้ได้กับฟาร์มที่ปลูกผักเกษตรอินทรีย์เป็นหลัก (แต่อาจมีผลผลิตอื่นๆ ร่วมด้วย เช่น ข้าว ไม้ผล ไข่ไก่) ในขณะที่เกษตรกรอินทรีย์ที่ผลิตข้าว ธัญพืชหรืออาหารแปรรูป จะไม่สามารถใช้การตลาดในระบบนี้ได้ ในประเทศไทยมีกลุ่มผู้ผลิตไม่กี่กลุ่มที่จัดการตลาดระบบนี้ เช่น ชมรมผู้ผลิตเกษตรอินทรีย์สุพรรณบุรี กลุ่มเยาวชนเกษตรอินทรีย์แม่ทา เชียงใหม่

2) ตลาดนัด ส่วนใหญ่จะอยู่ในท้องถิ่นหรือหัวเมืองใหญ่ในต่างจังหวัด โดยส่วนใหญ่จัดในสถานที่ที่มีผู้บริโภคอยู่หนาแน่น เช่น โรงพยาบาล เขตสถานที่ราชการ หรืออาจเป็นที่ว่างที่ผู้บริโภคสะดวกในการซื้อผลผลิต ซึ่งตลาดนัดนี้มักจะเปิดเฉพาะวันที่แน่นอน แต่ไม่เปิดทุกวัน เช่น ทุกวันศุกร์ หรือวันเสาร์ โดยผู้ผลิตต้องมาจากหลายกลุ่ม เพื่อจะได้มีผลผลิตที่หลากหลายมาจำหน่าย ตลาดนัดเกษตรอินทรีย์ในประเทศไทยที่น่าสนใจ คือ กาดนัดเกษตรอินทรีย์ตลาดเจเจเชียงใหม่ ตลาดเขียวสุรินทร์ ตลาดเขียวโยธธ เป็นต้น

3) การตลาดช่องทางเฉพาะ เป็นการตลาดที่ดำเนินการโดยผู้ประกอบการที่มีนโยบายในด้านเกษตรอินทรีย์ อาหารสุขภาพและผลิตภัณฑ์เพื่อสิ่งแวดล้อมที่ชัดเจน สามารถดำเนินการได้หลายรูปแบบ เช่น ร้านขายผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อม หรือซูเปอร์มาร์เก็ตเกษตรอินทรีย์ การตลาดในลักษณะนี้สามารถเข้าถึงผู้บริโภคได้มากกว่าการตลาดระบบสมาชิก และมีผลผลิตที่หลากหลายจากเกษตรกรที่มีความเชี่ยวชาญในการผลิตเฉพาะทาง รวมทั้งอาจมีการแปรรูปผลิตภัณฑ์แบบง่าย มากกว่า ตัวอย่างของการตลาดเฉพาะทางในประเทศไทย ได้แก่ ร้านนาวิลิธ ร้านเลมอนฟาร์ม ร้านไทสบาย เป็นต้น

4) การตลาดทั่วไป ในหลายประเทศที่ตลาดเกษตรอินทรีย์ได้พัฒนาไประดับหนึ่ง จะพบว่า ช่องทางการจำหน่ายผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์จะขยายไปสู่ระบบตลาดทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโมเดิร์นเทรดที่เป็นซูเปอร์มาร์เก็ตและห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ที่เป็นเช่นนี้เพราะเมื่อความต้องการผลิตภัณฑ์เริ่มขยายตัวชัดเจนผู้ประกอบการค้าปลีกในตลาดทั่วไปย่อมเห็นโอกาสในทางการค้า และปรับตัวเพื่อดึงส่วนแบ่งการตลาด และสร้างภาพพจน์ให้กับหน่วยงานของตน การเข้ามาของตลาดประเภทนี้จะทำให้เกิดการแข่งขันกันในตลาดมากขึ้น โดยเฉพาะการริเริ่มหาผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ ทั้งจากภายในประเทศหรือต่างประเทศ รวมไปถึงการแข่งขันทางราคาด้วย เช่น Tops Supermarket, Emporium, Villa Market, และ Siam Paragon เป็นต้น

3.3 การวิเคราะห์ จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของเกษตรอินทรีย์ไทย

3.3.1 จุดแข็ง

- 1) เกษตรกรไทยมีการพึ่งพาตนเองตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ถือเป็นพื้นฐานสำคัญในการพัฒนาสู่การผลิตเกษตรอินทรีย์
- 2) หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ร่วมกันขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์
- 3) ภาคเอกชน มีบทบาทในการบริหารจัดการสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยหน่วยงานภาครัฐ และสถาบันเกษตรกรมีส่วนร่วมในการจัดการด้านการตลาดร่วมกับภาคเอกชนมากขึ้น
- 4) ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนเกษตรอินทรีย์ที่ชัดเจน โดยการผลักดันผ่านยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ส่งผลให้ประเทศไทยมีโอกาสในการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้เพิ่มขึ้น

3.3.2 จุดอ่อน

- 1) เกษตรกร เจ้าหน้าที่ของรัฐ และประชาชน ยังมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับระบบการผลิต การแปรรูปและการตลาดเกษตรอินทรีย์อยู่ในวงจำกัด โดยส่วนใหญ่ยังขาดความตระหนักถึงประโยชน์จากการทำเกษตรแบบอินทรีย์ ดังนั้น จึงมีปัญหาในการผลักดันให้พื้นที่เป้าหมายเพิ่มขึ้นในระยะเวลาอันสั้น
- 2) เกษตรกรขาดแรงจูงใจในการปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์ และเกษตรกรที่ทำอยู่เดิมหันกลับไปทำเกษตรที่ใช้สารเคมีต่างๆ เนื่องจากราคาสินค้าเกษตรทั่วไปอยู่ในเกณฑ์สูง นอกจากนี้เกษตรกรอินทรีย์ไทยส่วนใหญ่เป็นชาวอินทรีย์ ซึ่งได้รับผลกระทบจากโครงการรับจำนำข้าวในช่วงที่ผ่านมา
- 3) ไม่มีหน่วยงานรับผิดชอบในด้านการส่งเสริมเกษตรอินทรีย์ทั้งการผลิตและการตลาด โดยตรง
- 4) ข้อมูลพื้นฐานเกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน ขาดการบูรณาการ อาทิ จำนวนพื้นที่ แหล่งผลิต ปริมาณการผลิต ชนิดสินค้า ราคา และตลาด ฯลฯ
- 5) ระบบการตรวจสอบและรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของภาครัฐยังมีไม่เพียงพอ
- 6) การพัฒนาองค์ความรู้ (Knowledge) ของเกษตรกรและผู้บริโภค รวมทั้งการรณรงค์ส่งเสริมและให้ความรู้ความเข้าใจที่ถูกต้องแก่เกษตรกรและผู้บริโภคทั่วไปให้ตระหนักถึงความสำคัญของการผลิตและการบริโภคอาหารอินทรีย์ยังอยู่ในวงจำกัด
- 7) การสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา เพื่อต่อยอดเชิงพาณิชย์ทั้งด้านการผลิตและการตลาดของสินค้าเกษตรอินทรีย์ยังมีจำนวนน้อย
- 8) การพัฒนาและการถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ยังมีน้อย ทั้งจากหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน และปราชญ์ชาวบ้าน
- 9) สินค้าเกษตรอินทรีย์ขาดความหลากหลายและขาดความต่อเนื่อง ทั้งชนิดและปริมาณ

3.3.3 โอกาส

- 1) เกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านจากระยะเริ่มต้นไปสู่การพัฒนาตามแนวทางเกษตรอินทรีย์ที่มีความเป็นสากลมากขึ้น
- 2) กระแสสังคมที่หันมาใส่ใจในการบริโภคอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพมากขึ้น กระตุ้นให้ความต้องการสินค้าอาหารอินทรีย์ในตลาดสูงขึ้น
- 3) กระแสนุรักษ์สิ่งแวดล้อมทำให้เกษตรอินทรีย์มีโอกาสผลักดันไปสู่การปฏิบัติมากขึ้น เนื่องจากเกษตรอินทรีย์เป็นระบบการจัดการการเกษตรที่อยู่บนพื้นฐานของการรักษาสมดุลและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยไม่ใช้ปัจจัยการผลิตที่ไม่ใช่วัสดุธรรมชาติ ซึ่งจะไม่ก่อให้เกิดมลพิษหรือผลกระทบต่อความอุดมสมบูรณ์ของดิน น้ำ และสิ่งแวดล้อมอื่นๆ

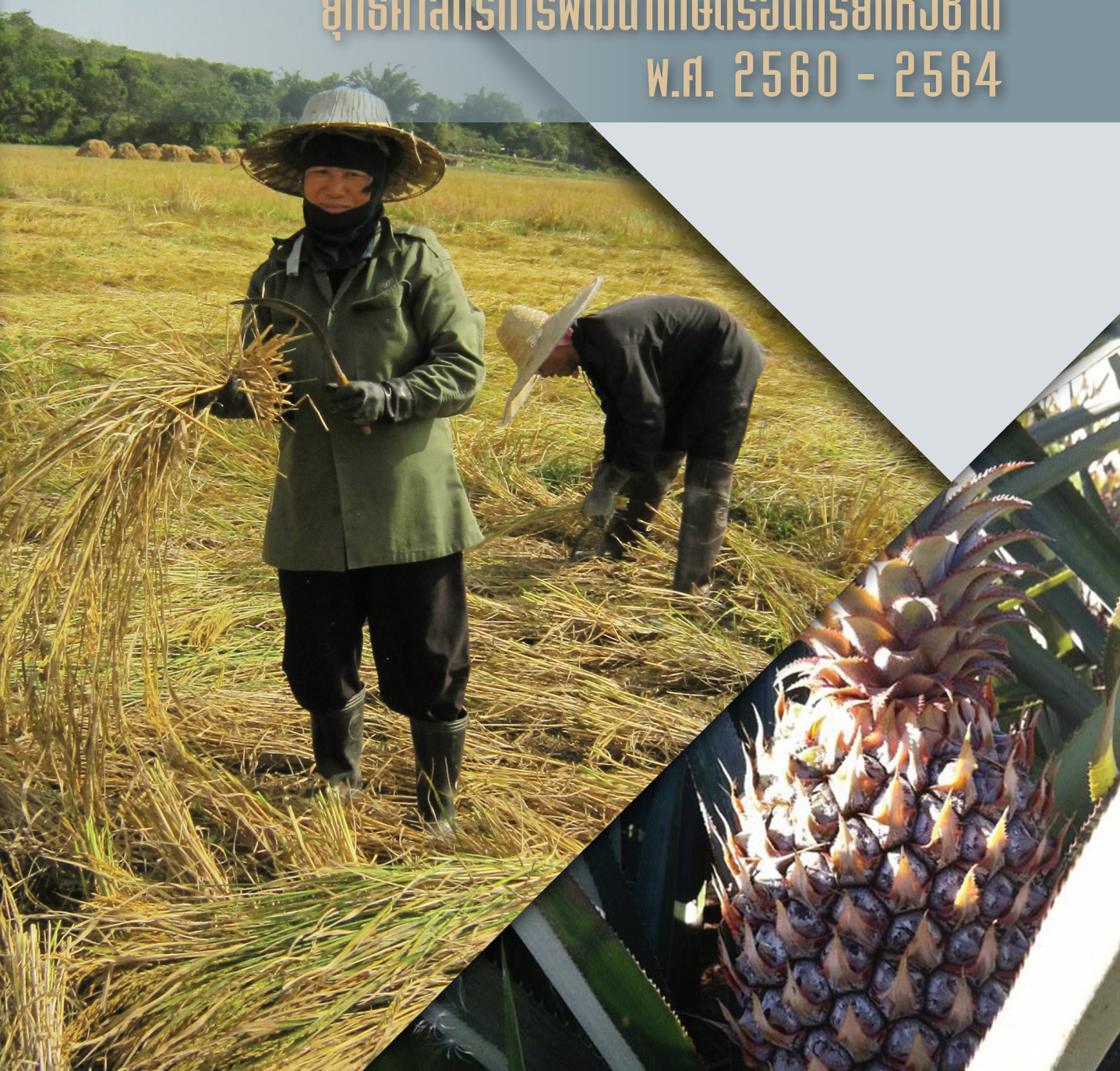
3.3.4 อุปสรรค

- 1) การผลักดันมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ไทยให้เป็นที่ยอมรับ โดยการเทียบเคียงมาตรฐานกับประเทศคู่ค้า ยังดำเนินการล่าช้า และการกำหนดให้มีมาตรฐานบังคับยังไม่มีข้อยุติ เนื่องจากยังมีข้อโต้แย้งจากองค์กรต่างๆ เช่น สมาเกษตรกรแห่งชาติ สำนักงานมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และสมาคมการค้าเกษตรอินทรีย์ไทย ในประเด็นการแสดงผลและการกล่าวอ้าง ทำให้มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นจากระบบการตรวจรับรอง
- 2) การกีดกันทางการค้าโดยใช้กลไกด้านมาตรฐานการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เข้มงวด ของประเทศผู้ผลิตและผู้บริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์บางประเทศ ทำให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ของไทยไม่สามารถเข้าสู่ตลาดเหล่านั้น
- 3) ต้นทุนการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์มีแนวโน้มสูงขึ้น เนื่องจากปัจจัยการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์บางชนิด เช่น เมล็ดพันธุ์อินทรีย์ สารชีวภัณฑ์นำเข้าจากต่างประเทศที่มีความจำเป็นต้องใช้ในการผลิต ฯลฯ มีราคาสูง ซึ่งทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น

4.

ยุทธศาสตร์การพัฒนากษตรอินทรีย์แห่งชาติ
พ.ศ. 2560 - 2564

ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564

4.

จากการประมวลผลการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ที่ผ่านมา รวมทั้งการทบทวนสถานการณ์การผลิตและการตลาด การวิเคราะห์จุดแข็ง จุดอ่อน โอกาส และข้อจำกัดของเกษตรอินทรีย์ไทย ทำให้ได้กรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์เกษตรอินทรีย์ใน 11 ประเด็น ดังนี้

4.1 กรอบแนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์

4.1.1 การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ดำเนินการภายใต้พื้นฐานปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีความสมดุล พอประมาณ มีเหตุมีผลและภูมิคุ้มกัน สอดคล้องกับภูมิสังคมแต่ละพื้นที่ และวิถีชีวิตดั้งเดิม เป็นการพัฒนาตามลำดับขั้น เริ่มจากการผลิตสำหรับบริโภคในครัวเรือนและพัฒนาไปสู่การแลกเปลี่ยนการรวมกลุ่มช่วยเหลือพึ่งพากันในชุมชนให้เข้มแข็ง เน้นการส่งเสริมเกษตรกรไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน และพัฒนาการผลิตในเชิงการค้า ขยายเครือข่ายเชื่อมโยงสู่การค้าระดับประเทศ/ต่างประเทศ

4.1.2 แนวทางดำเนินงานในการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ แยกการดำเนินงานเป็น 2 แนวทางคือ

- 1) การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน ที่เป็นระบบการผลิตเพื่อพึ่งตนเองเป็นหลักและยึดตามวิถีธรรมชาติและไม่ใช้สารเคมีทุกชนิด ภาครัฐสนับสนุนด้านความรู้ ด้านการผลิต และการสร้างตลาดอินทรีย์ในระดับต่างๆ โดยมุ่งให้ความสำคัญกับกลุ่มเกษตรอินทรีย์ที่มีความพร้อมเป็นผู้นำต้นแบบในการดำเนินการเพื่อให้มีอาหารปลอดภัย ได้มาตรฐาน
- 2) การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้ได้การรับรองตามมาตรฐาน โดยเน้นการเทียบเคียงมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองที่เท่าเทียมในระดับสากล และดำเนินการควบคู่กับการทำสัญญาการผลิต โดยรัฐอำนวยความสะดวกและกำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรมของคู่สัญญา การขยายตลาดต่างประเทศ และจัดหาข้อมูลการตลาด รวมทั้งการสร้างช่องทางจำหน่ายและเพิ่มพื้นที่ตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อรองรับผลผลิตและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ รวมถึงการสร้างตราสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทยให้เป็นที่ยอมรับ

4.1.3 การพัฒนาบุคลากรด้านเกษตรอินทรีย์ ทั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐ เกษตรกรให้เป็นเกษตรกรปราดเปรื่องเรื่องอินทรีย์ (Smart Farmer) กลุ่มเกษตรกรให้มีความเข้มแข็ง (Smart Group) มีความรู้ความเข้าใจและทักษะในระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ และการพัฒนาทักษะผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์ (Smart Enterprise)

4.1.4 การสร้างความตระหนักแก่ผู้ผลิต ผู้บริโภค และเจ้าหน้าที่ของรัฐ เกี่ยวกับปัญหาสุขภาพที่เกิดจากการผลิตและการบริโภคสินค้าเกษตรที่ใช้สารเคมีไม่เหมาะสม การรณรงค์ส่งเสริมถึงความสำคัญและประโยชน์ที่ได้รับจากการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนการอนุรักษ์ ฟื้นฟูสภาพแวดล้อมความเป็นธรรมชาติทางเศรษฐกิจ สังคม และร่วมรับผิดชอบในการสร้างสรรค์สังคม

4.1.5 การจัดทำฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ ให้มีความสมบูรณ์ ครอบคลุมทั้งทางด้านการผลิต (จำนวนเกษตรกร ขนาดการผลิต ชนิดสินค้าเกษตร ฯลฯ) ด้านการแปรรูป ด้านการตลาด (ชนิดสินค้า มูลค่าการส่งออก/การนำเข้า ฯลฯ) เป็นฐานข้อมูลที่ทันสมัย เข้าถึงได้ง่ายตลอดจนเชื่อมโยงฐานข้อมูลเกษตรอินทรีย์ของทุกภาคส่วนให้เป็นปัจจุบัน

4.1.6 การวิจัย และพัฒนาเทคโนโลยีทางเลือกด้านเกษตรอินทรีย์ และนวัตกรรมผลิตภัณฑ์อินทรีย์ ครอบคลุมการศึกษา และวิจัยปัจจัยการผลิตจากสมุนไพร เพื่อเป็นสารกำจัดศัตรูพืช และสารอาหารที่มีคุณค่าต่อคุณภาพชีวิตของผู้บริโภค โดยกระบวนการมีส่วนร่วมจากภาคีต่างๆ

4.1.7 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานด้านเกษตรอินทรีย์ โดยส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากร ให้สามารถดำเนินการเกี่ยวกับสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ โดยผ่านการสนับสนุนจากภาครัฐ เครือข่าย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดับต่างๆ

4.1.8 การสร้างและพัฒนาสินค้าเกษตรอินทรีย์

ที่มีมาตรฐานให้เป็นที่ยอมรับของตลาดต่างประเทศ รวมถึงการสร้างระบบตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรอินทรีย์แบบ ONE STOP SERVICE โดยภาครัฐและภาคเอกชน

4.1.9 การสร้างและเชื่อมโยงเครือข่ายวิสาหกิจ ระหว่างผู้ผลิต ผู้ประกอบการที่เกี่ยวข้อง (CLUSTER) เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันอย่างเป็นธรรม เชื่อมโยงธุรกิจซึ่งกันและกันภายในเครือข่ายวิสาหกิจเพื่อให้เกิดการใช้ทรัพยากรการจัดการวัตถุดิบ พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ การจัดการตลาด การวิจัย และการลงทุนต่างๆ ร่วมกัน เพื่อให้เกิดการดำเนินธุรกิจอย่างมีประสิทธิภาพ สามารถลดต้นทุนในภาพรวมของเครือข่ายวิสาหกิจ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดความเข้มแข็งและสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันได้มากยิ่งขึ้น

4.1.10 แสวงหาแหล่งทุนเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และรักษาสภาพความเป็นอินทรีย์ สำหรับเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์จนผ่านการรับรองจากองค์กรที่เชื่อถือได้ โดยให้การสนับสนุนเกษตรกร หรือองค์กรเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์รวมถึงผู้ประกอบการในรูปแบบต่างๆ อาทิ การฝึกอบรม การแปรรูป การวิจัยและพัฒนา ฯลฯ

4.1.11 การกำหนดให้มีกลไกกำกับดูแลที่เชื่อมโยงทั้งในระดับชาติ ระดับจังหวัดและระดับพื้นที่ อย่างเป็นระบบ เพื่อสนับสนุนกระบวนการทำงานพัฒนาเกษตรอินทรีย์ร่วมกันระหว่างภาครัฐกับเครือข่ายเกษตรกร ชุมชน ภาคเอกชน และองค์กรพัฒนาเอกชน ในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตลอดห่วงโซ่การผลิต ตั้งแต่การผลิต การตลาด การแปรรูป และการเพิ่มมูลค่าในสินค้าเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งกลไกการให้ความรู้ในระดับชุมชนผ่านเครือข่ายปราชญ์ชาวบ้าน เกษตรกรที่ประสบความสำเร็จและแหล่งความรู้ในพื้นที่ ตลอดจนความร่วมมือด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับภูมิภาค

จากกรอบแนวคิดทั้ง 11 ประเด็น ดังกล่าวนำไปสู่การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ เป้าหมาย และยุทธศาสตร์ เพื่อผลักดันให้การดำเนินการเกษตรอินทรีย์ ไปสู่เป้าหมายที่กำหนดต่อไป

4.2 วิสัยทัศน์ พันธกิจ วัตถุประสงค์ และเป้าหมาย

4.2.1 วิสัยทัศน์

“ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาค ด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้า และการบริการ เกษตรอินทรีย์ ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล”

4.2.2 พันธกิจ

- 1) สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้และนวัตกรรม เกษตรอินทรีย์ให้เป็นระบบ
- 2) เสริมสร้างสภาพแวดล้อม สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยการผลิต และการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศให้มากขึ้น
- 3) ส่งเสริมการใช้ระบบสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์และพัฒนาเครือข่าย เกษตรอินทรีย์ทั้งการผลิตการแปรรูป การตลาด และการบริการให้เข้มแข็ง พึ่งพากันอย่างยั่งยืน
- 4) ส่งเสริมการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย และระบบโลจิสติกส์
- 5) พัฒนามาตรฐาน และระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ไทย ให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ

4.2.3 วัตถุประสงค์

- 1) เพื่อเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์
- 2) เพื่อเพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศ
- 3) เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ
- 4) เพื่อให้ประเทศไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของสินค้าและบริการ ด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล
- 5) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

4.2.4 เป้าหมาย

- 1) พื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 600,000 ไร่ ภายในปี 2564
- 2) เพิ่มจำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า 30,000 ราย ภายในปี 2564
- 3) เพิ่มสัดส่วนตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศต่อตลาดส่งออก โดยให้มีสัดส่วนตลาดในประเทศร้อยละ 40 ต่อตลาดส่งออกร้อยละ 60
- 4) ยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเพิ่มขึ้น

4.3 ประเด็นยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564

4.3.1 ยุทธศาสตร์ที่ 1 ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์

ส่งเสริมให้เกิดการวิจัย การพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์ ตลอดจนการนำผลการวิจัย องค์ความรู้ และนวัตกรรมต่างๆ เผยแพร่ให้บุคลากรทุกภาคส่วน ได้เรียนรู้และใช้ประโยชน์ได้จริง เป็นสิ่งสำคัญต่อการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ ตั้งแต่ต้นทาง กลางทาง และปลายทางโดยมีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

หลักการ	1) ส่งเสริมการวิจัยทางด้านเกษตรอินทรีย์ สร้างนักวิจัยด้านเกษตรอินทรีย์รุ่นใหม่ และเกษตรกรสามารถนำผลการวิจัยไปประยุกต์ใช้ได้อย่างแท้จริง 2) บริหารจัดการองค์ความรู้ และฐานข้อมูลทางด้านเทคโนโลยีเกษตรอินทรีย์ เพิ่มขีดความสามารถในการเข้าถึงข้อมูล และปรับปรุงข้อมูลให้มีความทันสมัย 3) ส่งเสริมและเผยแพร่งานวิจัยไปใช้ประโยชน์และต่อยอด
วัตถุประสงค์	1) ผลักดันให้เกิดกระบวนการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรม ตลอดห่วงโซ่อุปทานในด้านเกษตรอินทรีย์ 2) จัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลของเกษตรอินทรีย์ที่เกิดจากการค้นคว้า วิจัย และรวบรวมองค์ความรู้ทั้งในและต่างประเทศให้ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด 3) พัฒนาบุคลากรทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ให้มีความรู้ และความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดได้

เป้าหมาย

- 1) สนับสนุนให้เกิดนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ หรืองานวิจัยเพื่อใช้ต่อยอดในเชิงพาณิชย์ สังคม และสิ่งแวดล้อม ไม่น้อยกว่า 40 โครงการ
- 2) จัดทำฐานข้อมูลองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ให้เป็นระบบ ทันสมัย และเข้าถึงได้โดยสะดวก
- 3) จัดทำหลักสูตรที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาบุคลากรด้านเกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้น ไม่น้อยกว่า 5 หลักสูตร

กลยุทธ์ที่ 1.1 ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมการวิจัยและการสร้างองค์ความรู้ทุกรูปแบบในทุกประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์โดยการมีส่วนร่วมของชุมชน เพื่อแก้ปัญหาและตอบสนองต่อข้อจำกัดการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ได้อย่างเป็นจริง รวมทั้งส่งเสริมให้มีการจัดสิทธิบัตรทรัพย์สินทางปัญญาในงานวิจัย และนวัตกรรม
- 2) ส่งเสริมแนวทางการวิจัยที่เชื่อมโยงความรู้ด้านเกษตรศาสตร์ วิทยาศาสตร์ชีวภาพ และสังคมศาสตร์ เพื่อพัฒนาความรู้ที่เป็นองค์รวม ต่อยอดงานวิจัยและสร้างนวัตกรรมด้านเกษตรอินทรีย์
- 3) ส่งเสริมและพัฒนาต่อยอดภูมิปัญญาท้องถิ่นสู่เกษตรอินทรีย์เชิงพาณิชย์ รวมทั้งประสานความร่วมมืองานวิจัยและวิชาการระดับนานาชาติ
- 4) ส่งเสริมงานวิจัยเทคโนโลยี/นวัตกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์และผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์แปรรูปเพื่อเข้าสู่การพัฒนาเกษตรอินทรีย์สมัยใหม่สู่ไทยแลนด์ 4.0
- 5) ส่งเสริมการสร้างนวัตกรรมด้านผลิตภัณฑ์อินทรีย์ อาทิ ผลิตภัณฑ์เพื่อสุขภาพ เพื่อความงาม และการรักษาโรคตลอดจนพัฒนานวัตกรรมผลิตภัณฑ์ให้เกิดผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ
- 6) ให้การสนับสนุนนักวิจัยรุ่นใหม่ด้านเกษตรอินทรีย์
- 7) สนับสนุนการให้ความรู้และกระบวนการเรียนรู้เรื่องเกษตรอินทรีย์ทั้งระบบ แก่เยาวชนตั้งแต่ระดับประถมศึกษาถึงอุดมศึกษา โดยกำหนดให้เป็นส่วนหนึ่งในหลักสูตรการเรียน และกิจกรรมเสริมทักษะต่างๆ
- 8) ส่งเสริมการวิจัยและพัฒนาปัจจัยการผลิตทางการเกษตรจากธรรมชาติ อาทิ สารกำจัดวัชพืชและศัตรูพืช

กลยุทธ์ที่ 1.2 เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร บุคลากรที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) เสริมสร้าง พัฒนาองค์ความรู้ และความเข้าใจในกระบวนการผลิตเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร และผู้ที่เกี่ยวข้องตลอดห่วงโซ่อุปทานอย่างครบวงจร
- 2) เสริมสร้างและพัฒนาแกนนำเกษตรกรระดับชุมชนท้องถิ่น ให้มีความเข้าใจ ต่อสถานการณ์ปัญหาการเกษตร การประกอบอาชีพ ที่มีความเชื่อมโยงกับ ปัญหาในระดับประเทศ และสังคมโลก
- 3) พัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้มีความสามารถ ที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ให้กับเกษตรกร และ ผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 4) ถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์ให้เป็นระบบโดยผ่านศูนย์เรียนรู้ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตสินค้าเกษตร (ศพก.) และศูนย์เทคโนโลยี สารสนเทศของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งประชาสัมพันธ์ในช่องทางต่างๆ อาทิ ระบบเทคโนโลยีสารสนเทศ สิ่งพิมพ์ และแหล่งเรียนรู้ ฯลฯ เพื่อให้ ผู้ผลิตและบุคลากรที่เกี่ยวข้องรับทราบและก่อให้เกิดทัศนคติที่ดี รวมทั้ง ตระหนักว่าอันจะส่งผลดีต่อสุขภาพและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน สนับสนุน การให้ความรู้และกระบวนการเรียนรู้ ผ่านกิจกรรมเสริมทักษะและ การศึกษาดูงาน

กลยุทธ์ที่ 1.3 สร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) ให้มีหน่วยงานหลักในการจัดทำระบบฐานข้อมูลด้านการผลิต การตลาด และองค์ความรู้ด้านเกษตรอินทรีย์
- 2) รวบรวมข้อมูล ประมวลผลและจัดทำฐานข้อมูลด้านองค์ความรู้ ในด้านเกษตรอินทรีย์จากงานวิจัยและภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมถึงนวัตกรรม เพื่อเป็นระบบในการสนับสนุนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไทย
- 3) จัดทำหลักเกณฑ์การสำรวจและจัดทำทะเบียนเกษตรกรของเกษตรอินทรีย์ วิถีพื้นบ้าน เพื่อใช้ดำเนินการมาตรการส่งเสริมและพัฒนาให้สามารถ เข้าสู่ระบบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งการสร้างเครือข่ายความร่วมมือ ระหว่างกัน

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงอุตสาหกรรม ศูนย์ปราชญ์ชาวบ้าน สถาบันเกษตรกร และภาคเอกชน

4.3.2 ยุทธศาสตร์ที่ 2 พัฒนาการผลิตสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์

การสร้างการแข่งขันในการผลิตเกษตรอินทรีย์ จะต้องมีการพัฒนาด้านต่างๆ ในกระบวนการผลิต ทั้งบุคลากรที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วน โครงสร้างพื้นฐาน รูปแบบในการผลิต ปัจจัยการผลิต ความรู้ทางการผลิต การแปรรูป การบรรจุเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้า เป็นการเพิ่มศักยภาพการผลิต ให้ตรงตามมาตรฐานและความต้องการของตลาด ก่อให้เกิด การพัฒนาอย่างยั่งยืนที่สอดคล้องกับเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals : SDGs) ในระบบการผลิตเกษตรอินทรีย์ โดยมีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงาน ที่สำคัญ ดังนี้

หลักการ พัฒนาการผลิต การแปรรูป บรรจุหีบห่อ และระบบโลจิสติกส์ โดยแบ่งเป็น 2 แนวทาง คือ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้าน โดยภาครัฐสนับสนุน ด้านความรู้ ปัจจัยการผลิตส่งเสริมให้เกิดการเชื่อมโยงเครือข่ายในกระบวนการ การผลิตและการตลาดในระดับต่างๆ และการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เข้าสู่มาตรฐาน ในระดับสากล โดยภาครัฐอำนวยความสะดวก กำกับดูแลให้เกิดความเป็นธรรม พร้อมทั้งการสร้างช่องทางการตลาด และการพัฒนาผลิตภัณฑ์

วัตถุประสงค์ พัฒนาและเชื่อมโยงระบบการผลิต ด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตและสร้างความยั่งยืนของระบบการผลิต

เป้าหมาย พื้นที่เกษตรอินทรีย์เพิ่มขึ้นไม่น้อยกว่าร้อยละ 10 ต่อปี ในปี 2560 - 2561 และ ร้อยละ 20 ต่อปี ในปี 2562 - 2564

กลยุทธ์ที่ 2.1 พัฒนาศักยภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมศักยภาพของเกษตรกรโดยเน้นการรวมกลุ่มทำเกษตรอินทรีย์ และการขับเคลื่อนโดยระบบส่งเสริมการเกษตรแบบแปลงใหญ่ เพื่อเพิ่มความเข้มแข็งของกลุ่มเกษตรกรอย่างยั่งยืน สร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าสามารถพึ่งพาตนเองและช่วยเหลือซึ่งกันและกัน
- 2) ส่งเสริมและพัฒนาเกษตรกรทั้งที่อยู่ในระยะปรับเปลี่ยน และในระบบอินทรีย์ ตลอดจนองค์กรเกษตรกร ผู้ประกอบการให้ผลิตสินค้าและบริการ เกษตรอินทรีย์ให้ได้การรับรองตามมาตรฐานเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน
- 3) ส่งเสริมให้มีปัจจัยการผลิตเกษตรอินทรีย์ อาทิ เมล็ดพันธุ์ ชีวภัณฑ์ ฯลฯ เพื่อการพึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน
- 4) ส่งเสริมการผลิตสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้มีความหลากหลายของชนิดสินค้า และผลิตภัณฑ์
- 5) ส่งเสริมการขึ้นทะเบียนปัจจัยการผลิตจากสมุนไพรและชีวภาพสำหรับการทำเกษตรอินทรีย์
- 6) พัฒนาปศุสัตว์อินทรีย์ สัตว์น้ำอินทรีย์ ต่อยอดการพัฒนาเกษตรกรในกลุ่มเดิม หรือกลุ่มใหม่ เพื่อให้เกิดการขยายผลการบูรณาการเชิงพื้นที่ เช่น ปศุสัตว์ (สุกร ไก่ นม) สัตว์น้ำ อย่างต่อเนื่องและครบวงจร
- 7) ส่งเสริมการสร้างและเชื่อมโยงเครือข่าย รวมทั้งสนับสนุนการบริหารจัดการระบบโลจิสติกส์ของสินค้าเกษตรอินทรีย์ ระหว่างผู้ผลิต องค์กรเกษตรกร ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้อง
- 8) สร้างเกษตรกรรุ่นใหม่ให้เข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์มากขึ้น
- 9) เพิ่มขีดความสามารถให้กับเกษตรกร ผู้ผลิต และผู้ให้บริการ ในการผลิตแปรรูปและสร้างมูลค่าเพิ่มให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ โดยภาครัฐให้ความช่วยเหลือเรื่องมาตรการด้านภาษี แก่เกษตรกร ในระบบเกษตรอินทรีย์ และอยู่ในระยะปรับเปลี่ยน พร้อมทั้งองค์ความรู้ในด้านความหลากหลายของผลิตภัณฑ์ การแปรรูปสินค้าและบริการ การพัฒนาคุณภาพและบรรจุภัณฑ์ให้มีรูปแบบและคุณภาพตรงกับความต้องการของผู้บริโภคในแต่ละตลาด

กลยุทธ์ที่ 2.2 บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) ใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการวางระบบโครงสร้างพื้นฐานตั้งแต่ระบบการบริหารจัดการปัจจัยการผลิต ทรัพยากรดิน ทรัพยากรน้ำ อาทิ แหล่งน้ำขนาดเล็ก น้ำบาดาล และส่งเสริมการจัดทำเขตเกษตรอินทรีย์ (Organic Zoning) ให้มีการทำเกษตรอินทรีย์ที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่
- 2) ส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการทรัพยากร และโครงสร้างพื้นฐาน อาทิ โรงสี เครื่องคัดบรรจุ ให้สามารถแปรรูปสินค้าเกษตรอินทรีย์ได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- 3) กำหนดมาตรการป้องกันการปนเปื้อนสารเคมีจากแปลงข้างเคียงที่ส่งผลกระทบต่อแปลงการผลิตเกษตรอินทรีย์ทั้งทางดิน ทางน้ำ ทางอากาศ ในระดับนโยบายและระดับชุมชน
- 4) สนับสนุนการพัฒนาคุณภาพสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้มีความโดดเด่นทั้งคุณภาพ รูปแบบ และความหลากหลาย

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สถาบันเกษตรกรภาคีเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ และภาคเอกชน

4.3.3 ยุทธศาสตร์ที่ 3 พัฒนาการตลาดสินค้าและบริการ และการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์

สินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ มีความเข้มแข็งได้รับความเชื่อมั่นและยอมรับจากผู้ผลิตและผู้บริโภคทั้งภายในและต่างประเทศ มีการพัฒนาปัจจัยที่เกี่ยวข้อง อาทิ ผู้บริโภครับรู้และตระหนักถึงคุณค่าและคุณประโยชน์ของการบริโภคสินค้าและบริการ อันจะนำมาสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการบริโภค คุณภาพของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์มีมาตรฐานได้รับการยอมรับและเชื่อถือจากผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ และสามารถเทียบเคียงกับมาตรฐานสากลได้ มีความหลากหลายของสินค้าและบริการ อุปสงค์และอุปทานของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค มีช่องทางการตลาดที่แพร่หลาย ผู้บริโภคมีความสะดวกในการซื้อสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ มีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

หลักการ	1) สร้างความเข้มแข็งทางการตลาด 2) สร้างความตระหนักให้กับผู้บริโภคเกี่ยวกับสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ 3) ส่งเสริมการสร้างตราสินค้า และอัตลักษณ์และความเชื่อมั่นให้แก่สินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ 4) เพิ่มช่องทางการตลาดและธุรกิจให้กับสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์
วัตถุประสงค์	1) เพิ่มปริมาณ การบริโภค และการบริการสินค้าเกษตรอินทรีย์ภายในประเทศ 2) ส่งเสริมตราสัญลักษณ์เกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ 3) ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้กลุ่มผู้บริโภคทราบถึงคุณประโยชน์ของสินค้าเกษตรอินทรีย์ 4) สร้างความเชื่อมั่นให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ทุกระดับทั้งภายในและต่างประเทศ 5) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการขยายตัวของตลาดและธุรกิจเกษตรอินทรีย์

เป้าหมาย

- 1) ส่งเสริมตราประกอบมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ
- 2) เทียบเคียงระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าอย่างน้อย 1 ประเทศ/หรือกลุ่มประเทศ
- 3) ให้เกิดการยอมรับระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS: Participatory Guarantee System) ในประเทศไทย
- 4) ให้มีจุดรวบรวมและกระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์ (Distribution Center) ทั่วประเทศ ไม่น้อยกว่า 4 แห่ง
- 5) ให้มีตลาดที่ขายสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์อย่างต่อเนื่องและยั่งยืน โดยมีตลาด/จุดจำหน่าย/บริเวณที่จำหน่ายในตลาดชุมชนอย่างน้อย จังหวัดละ 5 แห่ง
- 6) กำหนดมาตรการ/นโยบาย ให้โรงเรียน โรงพยาบาล หรือหน่วยงานของรัฐ ๑ จัดหาอาหาร/วัตถุดิบที่ผลิตจากเกษตรอินทรีย์ให้นักเรียน ผู้ป่วย และบุคลากรในหน่วยงาน บริโภคไม่น้อยกว่าอำเภอละ 1 แห่ง

กลยุทธ์ที่ 3.1 ผลักดันมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) สร้างความเชื่อมั่นและการยอมรับในตราสัญลักษณ์ และมาตรฐานสินค้าเกษตรอินทรีย์ไทย
- 2) สนับสนุนการจัดตั้งศูนย์บริการแบบ One Stop Service ทั้งการพัฒนาบุคลากรของหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่เกี่ยวข้องในด้านการตรวจสอบรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ และการตรวจรับรองระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS : Participatory Guarantee System) ของคนในชุมชน เพื่อให้บริการตรวจสอบรับรองและตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) สินค้าเกษตรอินทรีย์ทั้งสินค้าพืช ประมง และปศุสัตว์
- 3) ผลักดันมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ของไทยให้เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ และจัดทำระบบการตรวจสอบรับรองมาตรฐานและการตรวจสอบย้อนกลับ (Traceability) สินค้าเกษตรอินทรีย์ของประเทศ
- 4) ส่งเสริมการพัฒนาสินค้าและบริการ เกษตรอินทรีย์ตามมาตรฐานสากลและระบบการควบคุมคุณภาพ (ICS : Internal Control System) ในระดับชุมชน โดยใช้ระบบการรับรองแบบมีส่วนร่วม (PGS : Participatory Guarantee System) และผลักดันให้ระบบดังกล่าวได้รับการยอมรับจากผู้ผลิต ผู้บริโภค หน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชน

กลยุทธ์ที่ 3.2 ส่งเสริมและพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์และบริการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) สร้างและส่งเสริมช่องทางการตลาดด้วยเทคโนโลยีสารสนเทศสำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์ให้เชื่อมโยงทั้งในประเทศและต่างประเทศ อาทิ ตลาดสีเขียว ตลาดชุมชนในท้องถิ่น หรือการตลาดระบบสมาชิก (CSA: Community Support Agriculture) หรือตลาดออนไลน์ ถึงตลาดส่งออก
- 2) ส่งเสริมการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์โดยจัดทำโครงการส่งเสริมและพัฒนาตลาดเกษตรอินทรีย์ในองค์กรเอกชนและหน่วยงานภาครัฐ และอื่นๆ ตลอดจนการจับคู่ธุรกิจและการส่งออกระหว่างประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียนและประเทศคู่ค้าต่างๆ
- 3) พัฒนาระบบโลจิสติกส์สำหรับสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์และจัดให้มีศูนย์กระจายสินค้าเกษตรอินทรีย์
- 4) สนับสนุนและส่งเสริมการจัดงานแสดงสินค้าเกษตรอินทรีย์โลก (World Organic Expo) ในประเทศไทย
- 5) ผลักดันให้มีพิกัดศุลกากรสำหรับสินค้าเกษตรอินทรีย์
- 6) ส่งเสริมให้เกิดอุตสาหกรรมเกษตรอินทรีย์และนวัตกรรม
- 7) อำนวยความสะดวกในการส่งออกสินค้าเกษตรอินทรีย์ เพื่อเพิ่มศักยภาพการแข่งขันให้แก่ผู้ผลิตและผู้ประกอบการเกษตรอินทรีย์
- 8) ส่งเสริมการสร้างตราสินค้า และอัตลักษณ์ของสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ไทย โดยการพัฒนาสินค้าและผลิตภัณฑ์เกษตรอินทรีย์ไทย ให้มีคุณภาพ สอดคล้องกับลักษณะทางภูมิสังคมของประเทศไทย และเผยแพร่ทั้งภายในและต่างประเทศ
- 9) ส่งเสริม สนับสนุนการสร้างชุมชนต้นแบบพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ที่เกื้อกูล เป็นธรรม ทั้งตลาดชุมชน ตลาดท้องถิ่น ควรเน้นการสร้างการเชื่อมโยงกับผู้บริโภคภายในประเทศเป็นหลัก
- 10) ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงเกษตรโดยเชื่อมโยงการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ซึ่งเป็นแนวทางที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม และสอดคล้องกับวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

กลยุทธ์ที่ 3.3 การประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์สู่ผู้บริโภค

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) ส่งเสริมและสนับสนุนทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรเอกชน ประชาสัมพันธ์ให้ความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ผ่านเทคโนโลยีสารสนเทศในช่องทางต่างๆ อาทิ สื่อทางโทรทัศน์ วิทยุ social media สื่อสิ่งพิมพ์ ให้ผู้บริโภคและประชาชนทั่วไป รับรู้ข้อแตกต่างระหว่างการทำเกษตรทั่วไป เกษตรปลอดภัย (GAP) และเกษตรอินทรีย์ ประโยชน์ของการบริโภคสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ รวมทั้งผลกระทบทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อมและสุขภาพ
- 2) การประชาสัมพันธ์แหล่งผลิตและจำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ และการประชาสัมพันธ์สู่ผู้บริโภค ควรเน้นสร้างความน่าเชื่อถือของมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ ตราสินค้า และการควบคุมคุณภาพสินค้า

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา กระทรวงการคลัง สำนักงานกฤษฎีกา สสถาบันเกษตรกร ภาควิชาการเกษตรอินทรีย์ และภาคเอกชน

4.3.4 ยุทธศาสตร์ที่ 4 การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์

การขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ไปสู่การปฏิบัติตั้งแต่ระดับท้องถิ่น ถึงระดับชาติโดยมีกลไกในการให้ความรู้และคำแนะนำ มีการติดตามประเมินผลเป็นระยะๆ เพื่อให้ การบูรณาการให้เกิดผลเป็นรูปธรรม รวมทั้งจัดสรรงบประมาณในการบริหารจัดการโครงการต่างๆ ให้เป็นไปตามยุทธศาสตร์ โดยมีเป้าหมายและแนวทางการดำเนินงานตามประเด็นยุทธศาสตร์ ดังนี้

หลักการ นำแผนยุทธศาสตร์ไปสู่การปฏิบัติให้เกิดผลเป็นรูปธรรมโดยบูรณาการกับ ทุกภาคส่วน

วัตถุประสงค์ เพื่อผลักดันการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ไทยให้เกิดผลเป็นรูปธรรม บรรลุผล ตามเป้าหมายโดยความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร

เป้าหมาย

- 1) ใช้รูปแบบบยโสธรโมเดลในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ โดยบูรณาการของหน่วยงานของทั้งภาครัฐและภาคเอกชนตั้งแต่ระดับประเทศ จนถึงระดับท้องถิ่น
- 2) จัดให้มีกลไกที่รับผิดชอบการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ให้ชัดเจน โดยเป็น ผู้กำหนดนโยบาย/แนวทาง ติดตามผลการดำเนินงานและการประเมินผล
- 3) จัดเวทีสมัชชาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อนำเสนอผลงานและแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และการประชุมสัมมนาเกษตรอินทรีย์ อย่างน้อยปีละ 2 ครั้ง

กลยุทธ์ที่ 4.1 ใช้รูปแบบโยธธโรเดล โดยภาคเอกชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

แนวทางการดำเนินงาน

ใช้การบูรณาการโดยภาคเอกชนเป็นหลักร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งส่วนกลาง ระดับจังหวัด กลุ่มเกษตรกร สถาบันการศึกษา ในรูปแบบบันทึกตกลงความร่วมมือ ในการพัฒนากลุ่มเกษตรกรเกษตรอินทรีย์เดิมให้เกิดความเข้มแข็ง กลุ่มเกษตรกรใหม่ที่มีศักยภาพเข้าสู่ระบบเกษตรอินทรีย์ โดยภาครัฐให้การสนับสนุนด้านปัจจัยการผลิตและโครงสร้างพื้นฐาน องค์ความรู้ด้านวิชาการ การเชื่อมโยงด้านตลาด แหล่งทุน การแปรรูป ระบบโลจิสติกส์ งบประมาณ และบุคลากร และจัดตั้งคณะทำงานในพื้นที่ เพื่อการวางแผน การผลิต การตลาด มาตรฐาน และงบประมาณ

กลยุทธ์ที่ 4.2 สนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์

แนวทางการดำเนินงาน

- 1) แสวงหาแหล่งเงินทุนดอกเบี้ยต่ำ หรือใช้เงินจากกองทุนของรัฐที่มีการจัดตั้งไว้แล้วสำหรับเป็นแหล่งเงินทุนหมุนเวียนเพื่อให้การสนับสนุนเกษตรกร องค์กรเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ รวมถึงผู้ประกอบการสินค้าอินทรีย์ในรูปแบบต่างๆ อย่างครบวงจร
- 2) สนับสนุน Green Credit ผ่านสถาบันการเงิน โดยให้สินเชื่อดอกเบี้ยผ่อนปรน แก่ผู้ผลิตแปรรูป จำหน่ายสินค้าเกษตรอินทรีย์ และปัจจัยการผลิตอินทรีย์ รวมทั้งให้ทุนอุดหนุนเกษตรกรรายย่อย เกษตรกรต้นน้ำ ที่ปรับเปลี่ยนมาทำเกษตรอินทรีย์

กลยุทธ์ที่ 4.3 สร้างกลไกและเครือข่ายการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ไปสู่การปฏิบัติ

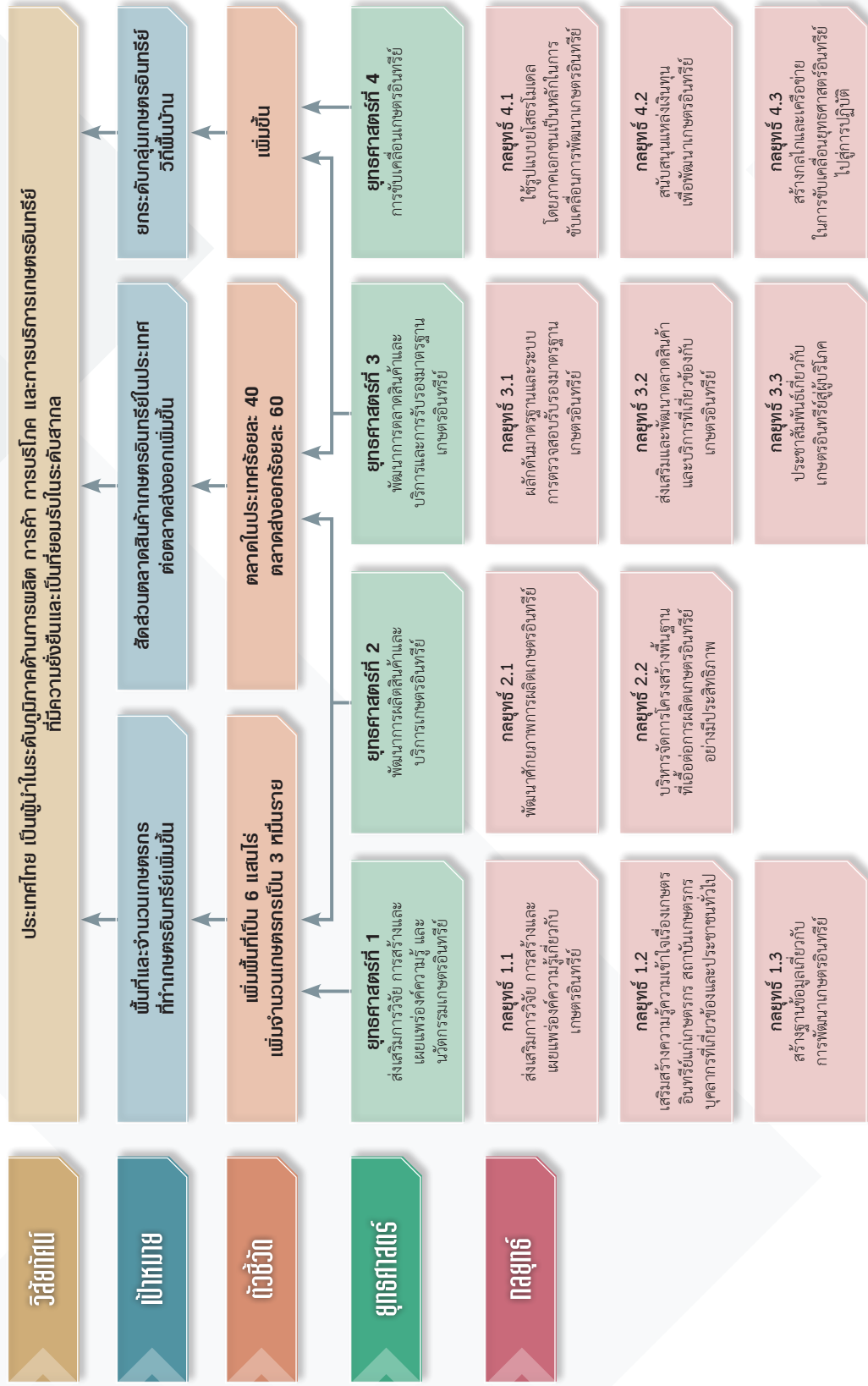
แนวทางการดำเนินงาน

- 1) จัดให้มีกลไกและเครือข่ายในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ เพื่อกำกับดูแลและดำเนินการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ อย่างเป็นระบบครบวงจรทั้งระดับท้องถิ่น ระดับจังหวัด และกลุ่มจังหวัด ในรูปแบบคณะกรรมการ/คณะทำงาน โดยมีองค์ประกอบจากผู้แทนทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องร่วมดำเนินการในรูปแบบประชารัฐ โดยเน้นให้ภาคเอกชนเป็นหลักในการขับเคลื่อน ภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุน และอำนวยความสะดวกด้านต่างๆ ทั้งนี้ ให้มีกระบวนการสรรหาและคัดเลือกผู้แทนภาคเอกชนและผู้ทรงคุณวุฒิ โดยพิจารณาตามความเหมาะสมของพื้นที่
- 2) ประเมินผลการดำเนินงานการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เป็นระยะๆ เพื่อนำผลที่ได้มาปรับปรุงแผนการดำเนินงานให้มีความยืดหยุ่นเหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว
- 3) สนับสนุนให้สถาบันการศึกษาในภูมิภาคเป็นเครือข่ายขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์เชิงพื้นที่ร่วมกับชุมชน
- 4) จัดให้มีการศึกษาแนวทางในการจัดตั้งสถาบันพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อเป็นหน่วยหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ในอนาคต

หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข กระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงมหาดไทย กระทรวงกลาโหม สภาเกษตรกรแห่งชาติ สถาบันเกษตรกร ภาคีเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ และภาคเอกชน

ภาพที่ 4.1 แผนผังยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. 2560 - 2564

เอกสารอ้างอิง

- มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. (2555). **แนวทางเกษตรอินทรีย์**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.greennet.or.th/article/86> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 มีนาคม 2555)
- มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. (2555). **หลักการเกษตรอินทรีย์**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.greennet.or.th/article/1006> (วันที่ค้นข้อมูล : 2 มีนาคม 2555)
- วิฑูรย์ ปัญญากุล และ มูลนิธิสายใยแผ่นดิน. (2559). **ภาพรวมสถานการณ์เกษตรอินทรีย์ไทย 2559**. เข้าถึงได้จาก : <http://www.greennet.or.th/article/411> (วันที่ค้นข้อมูล : 10 มีนาคม 2560)
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2551). **ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2551 - 2554)**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานนายกรัฐมนตรี. (2554). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)**. กรุงเทพมหานคร: บริษัท สหมิตรพรินต์ติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด
- สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์. (2558). **โครงการศึกษาและจัดทำข้อมูลสถานการณ์การผลิตและการตลาดสินค้าอินทรีย์** โดยวิฑูรย์ ปัญญากุล และชยวัฒน์ คงสม ศูนย์พัฒนาเกษตรอินทรีย์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมธิราช และมูลนิธิสายใยแผ่นดิน
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2554). **แผนพัฒนาการเกษตรในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ. 2555 - 2559)**. กรุงเทพมหานคร: สำนักส่งเสริมและฝึกอบรม มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. (2556). **การประเมินผลโครงการบูรณาการการผลิตและการตลาดเกษตรอินทรีย์ในพื้นที่ภาคเหนือตอนบน พ.ศ. 2553**. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ประเมินผล เอกสารงานวิจัยเศรษฐกิจการเกษตร เลขที่ 112
- FiBL and IFOAM. (2015). **The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2015**
- FiBL and IFOAM. (2016). **The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2016**
- FiBL and IFOAM. (2017). **The World of Organic Agriculture Statistics and Emerging Trends 2017**

חכמות

มติคณะรัฐมนตรี วันที่ 11 เมษายน 2560
เรื่อง (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ
พ.ศ. 2560 - 2564

ด่วนที่สุด

ที่ นร ๐๕๐๖/ว(ล) ๑ ๓๑๖๖

กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
รับที่ ๐๕๓๖๖
วันที่ ๑๓ เม.ย. ๖๐
เวลา ๑๐.๓๑ น.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๐๐๐

๑๒ เมษายน ๒๕๖๐

วันที่ ๑๔ เม.ย. ๖๐
๐๕.๖๖

เรื่อง (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ และเพิ่มองค์ประกอบ
ในคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

เรียน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๖/ว(ล) ๑๑๓๒๕ ลงวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๐

สิ่งที่ส่งมาด้วย บัญชีสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วย

ตามที่ได้ออกให้เสนอความเห็นเกี่ยวกับเรื่อง (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ และเพิ่มองค์ประกอบในคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรี ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้เสนอความเห็นไปเพื่อประกอบการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีด้วยความละเอียดปรากฏตามบัญชีสำเนาหนังสือที่ส่งมาด้วยนี้

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๑ เมษายน ๒๕๖๐ ว่า

๑. เห็นชอบทั้ง ๓ ข้อ ตามที่รองนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง) ประธานกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติเสนอ ทั้งนี้ ให้คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับความเห็นของกระทรวงการคลัง กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี กระทรวงสาธารณสุข สำนักงานงบประมาณ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไปพิจารณาดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปด้วย

๒. ให้สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีส่ง (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ ให้คณะกรรมการเตรียมการยุทธศาสตร์ชาติทราบ เพื่อใช้เป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาดำเนินการเกี่ยวกับการเตรียมการยุทธศาสตร์ในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

๓. ให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ร่วมกับกระทรวงการคลังและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตรวจสอบและรวบรวมจำนวนการนำเข้ายาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี และสารเคมีที่นำเข้ามาใช้เพื่อการเกษตรและปศุสัตว์ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของประชาชนผู้บริโภค แล้วให้จัดทำแนวทาง/มาตรการในการลดปริมาณการนำเข้าและการใช้ยาปราบศัตรูพืช ปุ๋ยเคมี และสารเคมีดังกล่าว ให้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ และให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

จึงเรียนยืนยันมา

ขอแสดงความนับถือ

(นางณัฐจรี อนันตศิลป์)

รองเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กองพัฒนายุทธศาสตร์และติดตามนโยบายพิเศษ

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๒๖ (สกล) ๔๔๒ (ปกัสรา)

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๑๔๔๖ www.soc.go.th (ke 04-04-60)

ด่วนที่สุด

ที่ กษ ๑๓๐๔/๑๐๗๒

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์
ถนนราชดำเนินนอก กทม. ๑๐๒๐๐

มีนาคม ๒๕๖๐

เรื่อง (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔ และเพิ่มองค์ประกอบใน
คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง ๑. หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๖/๖๐๒๔ ลงวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๕
๒. หนังสือสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี ด่วนที่สุด ที่ สลธ.(กบค.) ๐๖๑๔/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๕๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. หนังสือรองนายกรัฐมนตรีเห็นชอบให้เสนอคณะรัฐมนตรี
๒. รายงานการประชุมคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ครั้งที่ ๑/๒๕๕๕
๓. (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔
๔. องค์ประกอบและอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

ด้วยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ขอเสนอเรื่อง (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์
แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มาเพื่อคณะรัฐมนตรีพิจารณา โดยเรื่องที่เสนอดังกล่าวนี้เข้าข่ายที่จะต้อง
นำเสนอคณะรัฐมนตรีตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการเสนอเรื่องและการประชุมคณะรัฐมนตรี พ.ศ. ๒๕๔๘
มาตรา ๔ (ข้อ ๑๓) ทั้งนี้ รองนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง) กำกับการบริหารราชการ
กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในฐานะประธานกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ได้เห็นชอบให้นำเรื่อง
ดังกล่าวเสนอคณะรัฐมนตรี ด้วยแล้ว (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑)

ทั้งนี้ เรื่องดังกล่าวมีรายละเอียด ดังนี้

๑. เรื่องเดิม

๑.๑ ความเป็นมา

๑.๑.๑ คณะรัฐมนตรีมีมติเมื่อวันที่ ๑๓ มีนาคม ๒๕๕๕ เห็นชอบการแต่งตั้ง
คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ที่ประกอบด้วย รองนายกรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายเป็นประธาน
กรรมการ และมีรัฐมนตรี ปลัดกระทรวง ผู้บริหาร ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งผู้แทนภาคเอกชน
ที่ประธานกรรมการแต่งตั้ง จำนวน ๓ คน ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประธานกรรมการแต่งตั้ง จำนวน ๓ คน ร่วมเป็น
กรรมการ และรองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ที่ได้รับมอบหมาย เป็นกรรมการและเลขานุการ รวมทั้งสิ้น
๒๔ คน มีอำนาจหน้าที่ในการกำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตร
อินทรีย์ของประเทศ ตามหนังสือที่อ้างถึง ๑

๑.๑.๒ นายกรัฐมนตรีได้โปรดพิจารณามอบหมายให้รองนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอก
ประจิน จั่นตอง) ปฏิบัติหน้าที่ประธานกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ตามหนังสือที่อ้างถึง ๒

/๑.๒ ผลการดำเนินงาน ...

๑.๒ ผลการดำเนินงาน

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๕๙ เมื่อวันที่ ๑ ธันวาคม ๒๕๕๙ ซึ่งรองนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง) เป็นประธานกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ มีมติ ดังนี้ (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๒)

๑.๒.๑ เห็นชอบในหลักการ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ และมอบหมายฝ่ายเลขานุการฯ ไปปรับปรุงตามข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของที่ประชุม แล้วนำเสนอคณะรัฐมนตรีเพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบ

๑.๒.๒ เห็นชอบให้เพิ่มกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการของคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ ในส่วนของผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จากเดิมจำนวน ๓ คน ที่ประกอบด้วย ผู้แทนกรมพัฒนาที่ดิน สำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ และสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร โดยเพิ่มผู้แทนกรมวิชาการเกษตรอีก ๑ คน รวมเป็น ๔ คน

๑.๒.๓ เห็นชอบให้มีการแต่งตั้งคณะอนุกรรมการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ เพื่อเป็นกลไกในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แบบบูรณาการภาพรวมระดับประเทศ

๒. เหตุผลความจำเป็นที่ต้องเสนอคณะรัฐมนตรี

เพื่อให้การขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของชาติเป็นไปอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับนโยบายรัฐบาลที่แถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ ๑๒ กันยายน ๒๕๕๗ ในเรื่องการปรับโครงสร้างการผลิตสินค้าเกษตรให้สอดคล้องกับความต้องการด้วยวิธีการต่างๆ การรักษาความมั่นคงของฐานทรัพยากรและการสร้างสมดุลระหว่างการอนุรักษ์กับการใช้ประโยชน์อย่างยั่งยืน รวมทั้งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ ๒๐ ปี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ การสร้างความสามารถในการแข่งขัน ยุทธศาสตร์เกษตรและสหกรณ์ระยะ ๒๐ ปี ในประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ การสร้างความเข้มแข็งให้กับเกษตรกรและสถาบันเกษตรกร และยุทธศาสตร์ที่ ๒ การเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตและยกระดับมาตรฐานสินค้า และการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs) ในประเด็นที่ ๒ ขจัดความหิวโหย บรรลุความมั่นคงทางอาหารปรับปรุงโภชนาการและสนับสนุนการทำเกษตรกรรมอย่างยั่งยืน

๓. ความเร่งด่วนของเรื่อง

เพื่อให้กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และภาคประชาสังคมใช้เป็นกรอบในการกำหนดมาตรการ และแผนปฏิบัติการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ ในช่วง พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ เพื่อขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ได้อย่างต่อเนื่อง จึงเห็นควรนำเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาให้ความเห็นชอบ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔

๔. สารสำคัญ ข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย

(ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ - ๒๕๖๔ มีสารสำคัญ (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๓) ดังนี้

๔.๑ วิสัยทัศน์ “ประเทศไทยเป็นผู้นำในระดับภูมิภาคด้านการผลิต การบริโภค การค้าสินค้า และการบริการเกษตรอินทรีย์ที่มีความยั่งยืน และเป็นที่ยอมรับในระดับสากล”

๔.๒ พันธกิจ ประกอบด้วย (๑) สนับสนุนการวิจัยและการพัฒนาเพื่อสร้างองค์ความรู้ และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ให้เป็นระบบ (๒) เสริมสร้างสภาพแวดล้อม สนับสนุนโครงสร้างพื้นฐาน ปัจจัยการผลิต และการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศให้มากขึ้น (๓) ส่งเสริมการใช้ระบบสารสนเทศ การประชาสัมพันธ์และพัฒนาเครือข่ายเกษตรอินทรีย์ ทั้งการผลิต การแปรรูป การตลาด และการบริการ ให้เข้มแข็งพึ่งพากันอย่างยั่งยืน (๔) ส่งเสริมการตลาด ช่องทางการจัดจำหน่าย และระบบโลจิสติกส์ และ (๕) พัฒนามาตรฐาน และระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ไทยให้เป็นที่ยอมรับทั้งในและต่างประเทศ

๔.๓ วัตถุประสงค์ ประกอบด้วย (๑) เพื่อเพิ่มพื้นที่และปริมาณการผลิตเกษตรอินทรีย์ (๒) เพื่อเพิ่มการค้าและการบริโภคสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศ (๓) เพื่อให้สินค้าเกษตรอินทรีย์ที่ได้รับการรับรองตามมาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของผู้บริโภคทั้งในและต่างประเทศ (๔) เพื่อให้ไทยเป็นศูนย์กลาง (Hub) ของสินค้าและบริการด้านเกษตรอินทรีย์ในระดับสากล และ (๕) เพื่อพัฒนาองค์ความรู้และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ให้เป็นที่ยอมรับในระดับสากล

๔.๔ เป้าหมาย ประกอบด้วย (๑) พื้นที่เกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า ๖๐๐,๐๐๐ ไร่ ภายในปี ๒๕๖๔ (๒) จำนวนเกษตรกรที่ทำเกษตรอินทรีย์ไม่น้อยกว่า ๓๐,๐๐๐ ราย ภายในปี ๒๕๖๔ (๓) เพิ่มสัดส่วนตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์ในประเทศต่อตลาดส่งออก โดยให้มีสัดส่วนตลาดในประเทศร้อยละ ๔๐ ต่อตลาดส่งออก ร้อยละ ๖๐ และ (๔) ยกระดับกลุ่มเกษตรอินทรีย์วิถีพื้นบ้านเพิ่มขึ้น

๔.๕ ประเด็นยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

๑) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๑ ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้ และนวัตกรรมเกษตรอินทรีย์ มีวัตถุประสงค์ คือ ผลักดันให้เกิดกระบวนการศึกษา วิจัย และพัฒนาองค์ความรู้ และนวัตกรรมตลอดห่วงโซ่อุปทานในด้านเกษตรอินทรีย์ จัดทำและพัฒนาฐานข้อมูลของเกษตรอินทรีย์ ที่เกิดจากการค้นคว้า วิจัยและรวบรวมองค์ความรู้ทั้งในและต่างประเทศให้ทันสมัยและเข้าถึงได้ง่าย เพื่อให้เกิดการใช้ประโยชน์จากองค์ความรู้ให้เกิดประสิทธิภาพ และพัฒนาบุคลากรทุกภาคส่วนที่มีความเกี่ยวข้องของกับเกษตรอินทรีย์ให้มีความรู้และความเข้าใจในการทำเกษตรอินทรีย์ได้อย่างถูกต้อง และสามารถถ่ายทอดได้ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ ๑.๑ ส่งเสริมการวิจัย การสร้างและเผยแพร่องค์ความรู้เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์ กลยุทธ์ที่ ๑.๒ เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจเรื่องเกษตรอินทรีย์แก่เกษตรกร สถาบันเกษตรกร บุคลากรที่เกี่ยวข้องและประชาชนทั่วไป และกลยุทธ์ที่ ๑.๓ สร้างฐานข้อมูลเกี่ยวกับการพัฒนาเกษตรอินทรีย์

๒) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๒ พัฒนาการผลิตสินค้าและบริการเกษตรอินทรีย์ มีวัตถุประสงค์ คือ พัฒนาและเชื่อมโยงระบบการผลิต ด้านพืช ด้านปศุสัตว์ และด้านประมง เพื่อเพิ่มศักยภาพการผลิตและสร้างความยั่งยืนของระบบการผลิต ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ ๒.๑ พัฒนาศักยภาพการผลิตเกษตรอินทรีย์ และกลยุทธ์ที่ ๒.๒ บริหารจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่เอื้อต่อการผลิตเกษตรอินทรีย์อย่างมีประสิทธิภาพ

๓) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๓ พัฒนาการตลาดสินค้าและบริการ และการรับรองมาตรฐานเกษตรอินทรีย์ มีวัตถุประสงค์ คือ เพิ่มปริมาณ การบริโภค และการบริการ สินค้าเกษตรอินทรีย์ ภายในประเทศ ส่งเสริมตราสัญลักษณ์เกษตรอินทรีย์ของไทยให้เป็นที่รู้จักและยอมรับ ประชาสัมพันธ์และสร้างความเข้าใจให้กลุ่มผู้บริโภคทราบถึงคุณประโยชน์ของสินค้าเกษตรอินทรีย์ สร้างความเชื่อมั่นให้กับสินค้าเกษตรอินทรีย์ทุกระดับทั้งภายในและต่างประเทศ ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการขายตัวของตลาดธุรกิจเกษตรอินทรีย์ ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ ๓.๑ ผลักดันมาตรฐานและระบบการตรวจสอบรับรองเกษตรอินทรีย์ กลยุทธ์ที่ ๓.๒ ส่งเสริมและพัฒนาตลาดสินค้าเกษตรอินทรีย์และบริการที่เกี่ยวข้องกับเกษตรอินทรีย์ และกลยุทธ์ที่ ๓.๓ ประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับเกษตรอินทรีย์สู่ผู้บริโภค

๔) ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ ๔ การขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ มีวัตถุประสงค์ คือ เพื่อผลักดันการขับเคลื่อนเกษตรอินทรีย์ไทยให้เกิดผลเป็นรูปธรรม บรรลุผลตามเป้าหมาย โดยความร่วมมือทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน สถาบันการศึกษา โรงพยาบาล เกษตรกรและองค์กรเกษตรกร ประกอบด้วย กลยุทธ์ที่ ๔.๑ ใช้รูปแบบยโสธรโมเดล โดยภาคเอกชนเป็นหลักในการขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ กลยุทธ์ที่ ๔.๒ สนับสนุนแหล่งเงินทุนเพื่อพัฒนาเกษตรอินทรีย์ และกลยุทธ์ที่ ๔.๓ สร้างกลไกและเครือข่าย การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์ไปสู่การปฏิบัติ

๕. ข้อเสนอ

ฝ่ายเลขานุการฯ พิจารณาแล้ว เห็นควรนำเสนอ คณะรัฐมนตรีพิจารณา ๓ ประเด็นคือ

๕.๑ เห็นชอบ (ร่าง) ยุทธศาสตร์การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ.๒๕๖๐ – ๒๕๖๔

๕.๒ เห็นชอบให้เพิ่มองค์ประกอบในคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ โดยเพิ่มผู้แทนกรมวิชาการเกษตร เป็นกรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ อีก ๑ คน (สิ่งที่ส่งมาด้วย ๔)

๕.๓ มอบหมายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์ การพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๖๐ – ๒๕๖๔

จึงเรียนมาเพื่อโปรดนำกราบเรียนนายกรัฐมนตรีเพื่อเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

พลอากาศเอก

(ประจักษ์ จันทอง)

รองนายกรัฐมนตรี

ประธานกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

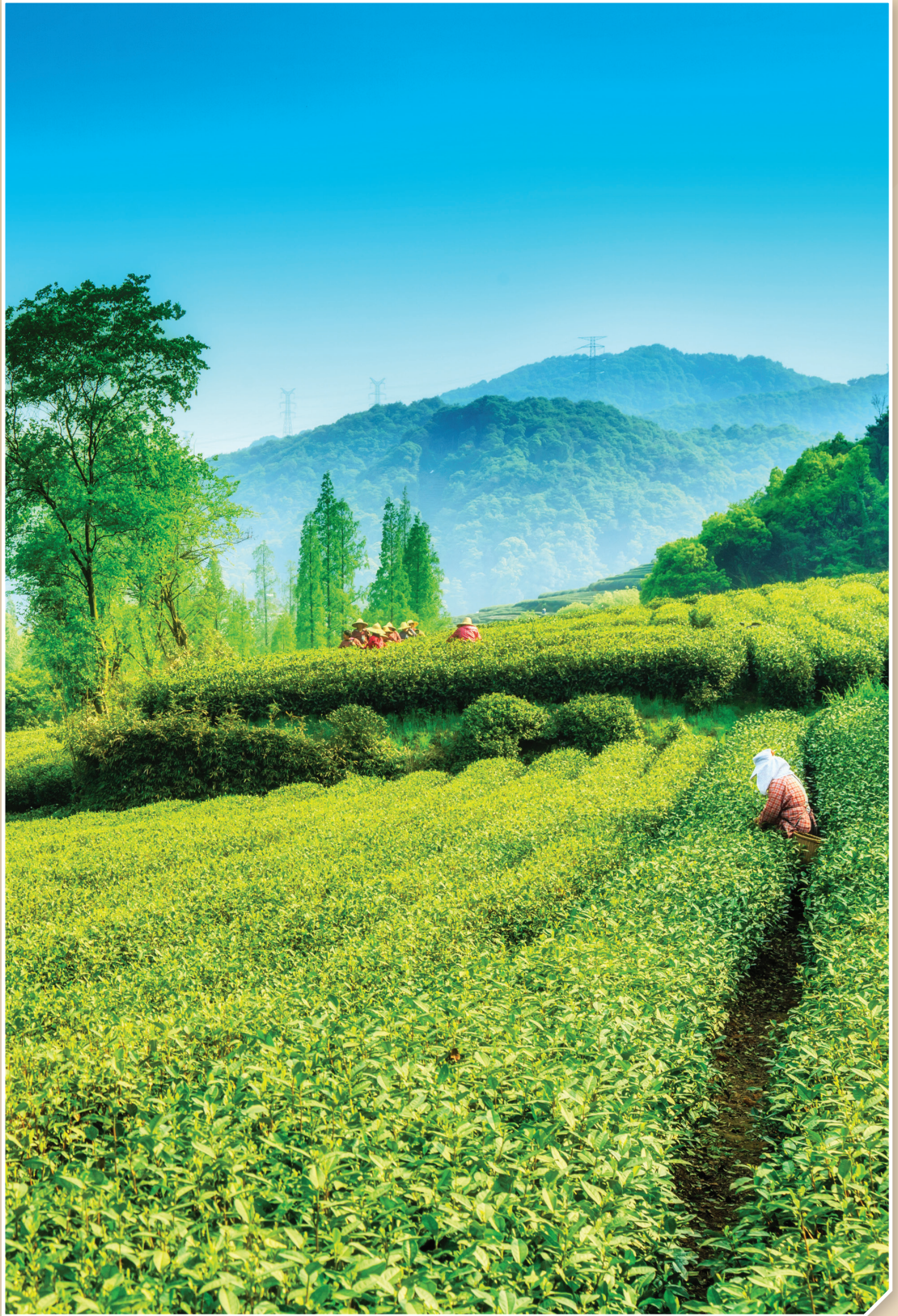
สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร

โทร. ๐ ๒๙๔๐ ๗๒๕๔ , ๐ ๒๕๗๙ ๒๘๑๖

โทรสาร ๐ ๒๕๗๙ ๑๗๕๒

E-mail : bapp.organic@gmail.com

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ

คณะกรรมการพัฒนาเกษตรอินทรีย์แห่งชาติ แต่งตั้งตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 9 ธันวาคม 2557

1. องค์ประกอบ

ประธานกรรมการ

รองนายกรัฐมนตรี (พลอากาศเอก ประจิน จั่นตอง)

กรรมการ

1. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
2. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์
3. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
4. ปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์
5. ปลัดกระทรวงพาณิชย์
6. ปลัดกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
7. ปลัดกระทรวงอุตสาหกรรม
8. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข
9. เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
10. ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ
11. เลขาธิการคณะกรรมการการอุดมศึกษา

ผู้แทนภาคเอกชน ที่ประธานแต่งตั้งจำนวน 3 คน

12. นายปริญญ์ พรศิริชัยวัฒนา
13. นายพีรโชติ จรรย์วงศ์
14. นายอรุช นวราช

ผู้ทรงคุณวุฒิ ที่ประธานแต่งตั้งจำนวน 3 คน

15. นางจินตนา อินทรมงคล
16. นางชยาพร วัฒนศิริ
17. นายชมชวน บุญระหงษ์

กรรมการและเลขานุการ

18. รองปลัดกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (นายธนิศย์ เอนกวิทย์)

กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ผู้แทนกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

19. เลขาธิการสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร
20. อธิบดีกรมพัฒนาที่ดิน
21. อธิบดีกรมวิชาการเกษตร
22. เลขาธิการสำนักงานมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารแห่งชาติ

ผู้แทนกระทรวงพาณิชย์

23. อธิบดีกรมการค้าภายใน

ผู้แทนกระทรวงวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี

24. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย

2. อำนาจหน้าที่

- (1) กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ระดับชาติเพื่อผลักดันและขับเคลื่อนการพัฒนาเกษตรอินทรีย์ของประเทศ
- (2) ดำเนินการบูรณาการแนวทาง มาตรการ แผนงานและงบประมาณกับส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง เพื่อการพัฒนาเกษตรอินทรีย์
- (3) จัดระบบการประสานงานและการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ เพื่อกำกับดูแล และเร่งรัดการดำเนินงานของส่วนราชการและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องในทุกระดับ เพื่อให้ดำเนินการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย พร้อมทั้งกำหนดงานของส่วนราชการต่าง ๆ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ให้มีความเหมาะสม
- (4) แต่งตั้งคณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลเพื่อมอบหมายให้ดำเนินการใดตามที่คณะกรรมการกำหนดเพื่อช่วยปฏิบัติงานการส่งเสริมและพัฒนาเกษตรอินทรีย์ตามความเหมาะสม

สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร ■ OFFICE OF AGRICULTURAL ECONOMICS

ถนนพหลโยธิน เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร 10900

โทรศัพท์ 0 2940 5550-1, 0 2940 5553-4

www.oae.go.th

: เศรษฐกิจการเกษตรเพื่อประชาชน